

Mustafa Miyasoğlu'nun Romanlarında Din

Zeynep Özerdem

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak
Sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Haziran 2013
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Elvan Yılmaz
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof.Dr.Ömer Faruk Huyugüzel
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç.Dr. Adnan Akgün
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof.Dr. Ömer Faruk Huyugüzel

2. Doç. Dr. Adnan Akgün

3. Yrd.Doç. Dr. Ertuğrul Aydın

ABSTRACT

In this study, The novels of Mustafa Miyasoğlu were analyzed in terms of their themes. At the end of this analysis, an approach to and factors relating to religion were attempted to be determined. In 1975, Mustafa Miyasoğlu published his first novel - Kaybolmuş Günler - . Since 1975, Miyasoğlu have written up until now and he have 5 novels. It can be seen that Mustafa Miyasoğlu's novels are based on the time in which he lived. Themes of his novels; religion, faith, love, politics and the Anatolian people.

Key Words: Mustafa Miyasoğlu, Novel, Religion, Faith

ÖZ

Bu çalışmada Mustafa Miyasoğlu'nun romanları tematik açıdan incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda romanlarında dine yaklaşım tarzı ve dini unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Mustafa Miyasoğlu, ilk romanı olan *Kaybolmuş Günler*'i 1975 yılında yayımlamıştır. 1975 yılından bu güne kadar yazmaya devam eden Miyasoğlu'nun romanlarının sayısı beşe ulaşmıştır. Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarının temelinde yaşadığı döneme tanıklık etme özelliği gözetilmiştir. Romanlarının içeriğini; din, inanç, aşk, siyaset ve Anadolu insanının yaşamı oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Miyasoğlu, Roman, Din, İnanç

TEŞEKKÜR

Bu tezin yazılma sürecinde birçok sıkıntı yaşanmıştır. Bu sıkıntılarda bana yol gösteren, yardımcı olan birçok insan olmuştur. Değerli danıőman hocam Doç. Dr. Adnan Akgün'e, telefon yoluyla ulaőtığım ve tez için ihtiyaç duyduğum bilgi ve materyali büyük bir cömertlikle gönderme lütfunda bulunan Mustafa Miyasoğlu'na, çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Feyza Sayar'a ve Hande Yanık'a ve ismini burada belirtmediği çok değerli arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, her daim yanımda olan ve bana başarı için güç veren aileme de sonsuz teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Bir edebî tür olarak roman Türk Edebiyatına Tanzimat ile birlikte girer. Romanla hayat arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Romancı eseriyle bir dünya kurar; ama kurduğu bu dünya hayattan kopuk değildir.

Günümüz yazarlarından olan Mustafa Miyasoğlu'nun romanları da realist roman anlayışı ile oluşturulmuş romanlardır. Mustafa Miyasoğlu, çevreyi, toplumu, tarihi, inancı, dini ve aşkı önemseyen bir yazardır. Bu yüzden romanlarında bu konulara büyük önem vermiştir.

Bu çalışmanın amacı Mustafa Miyasoğlu'nun *Kaybolmuş Günler*, *Dönemeç*, *Güzel Ölüm*, *Bir Aşk Serüveni* ve *Yollar ve İzler* adlı romanlarında din duygusunu ve dinî unsurları tespit etmektir. Çalışma özet ve ön sözden sonra altı bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Mustafa Miyasoğlu'nun hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde genel olarak Türk Edebiyatında din temasını işleyen romanlara değinilmiştir. Üçüncü bölümde olay örgüsü işlenmiştir. Dördüncü bölümde dini ibadetlere, beşinci bölümde dini unsurlara geniş bir şekilde değinilmiştir. Altıncı bölüm olan sonuç bölümünde de romanlarında geçen din duygusu ve dini unsurlar ile ilgili sonuçlar değerlendirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1 MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN HAYATI	10
1.1 Romanları	15
1.2 Şiir Kitapları	16
1.3 Hikâye	16
1.4 Tiyatro	16
1.5 Deneme.....	16
1.6 İnceleme	16
1.7 Gezi	17
2 GİRİŞ	18
3 OLAY ÖRGÜLERİ	25
3.1 Kaybolmuş Günler:	25
3.2 Dönemeç:.....	27
3.3 Güzel Ölüm:	30
3.4 Bir Aşk Serüveni	32
3.5 Yollar ve İzler.....	34
4 DİNİ İBADETLER	36

4.1 Namaz.....	37
4.2 Oruç.....	41
4.3 Sadaka	42
4.4 Hac.....	42
4.5 Kelime-i Şehadet	43
5 DİNİ UNSURLAR.....	45
5.1 Dini Yapılar.....	46
5.1.1. Cami.....	46
5.1.1 Türbe.....	50
5.1.2 Kabir	53
5.2 Dualar	55
5.2.1 Yakarış İle İlgili Dualar	55
5.2.2 Ölüm İle İlgili Dualar	59
5.3 Dini Günler.....	60
5.3.1 Berat Gecesi (Kandili).....	61
5.3.2 Miraç Kandili.....	62
5.3.3 Cuma Namazı	63
5.3.4 Ramazan Ayı	64
5.4 Dini Şahsiyetler	65
5.4.1 Peygamberler	65
5.4.2 Sahabeler.....	68
5.4.3 Evliyalar.....	69
5.5 Rüya.....	70
5.6 Doğu Batı Karşılaştırması	77
5.7 Dini Aydınlanma	81

5.8 Batıl İnançlar	84
5.9 Örtünme.....	85
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	90

Bölüm 1

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN HAYATI

Mustafa Miyasoğlu, Ağustos 1946 Kayseri doğumlu olup, soyadı kanunundan önce Miyaszâde olarak bilinen, zanaat ve ticaretle uğraşan bir ailenin oğludur. Babası musikiye meraklı ve sevilen bir ayakkabı imalatçısıydı. Ailesinin ikinci çocuğu olarak, bir yaz gecesi dedesinin İncik bağ evinde dünyaya gelir. 1950 yılında dedesi Mustafa Ağanın çiftliğinde kalır. Ağababasının hizmetkârı Hamdi Emmi ile annesinden dinlediği masal ve hikâyeleri şiirler ve destanlarla geliştirir. Bir süre sonra caminin fahri vaizi Abdullah Saraçoğlu Hoca Efendinin sohbetlerini dinlemekten hoşlanır ve Kur'an öğrenmek için sık sık camiye gitmeye başlar.

Mustafa Miyasoğlu 1953 yılında Sefa Bey İlkokuluna yazılır. Dördüncü sınıfta Mehmet Karamancı İlkokuluna nakledilir ve oradan mezun olur. 1959'da Orta Sanat Okulunun sınavını kazanır. Bu okulda Hasan Nail Canat ve Bekir Oğuzbaşaran ile yakınlaşır. Bu okulu bitirdikten sonra fabrikada mecburi hizmete başlar. Daha sonra Sümer Orta Okulunun bütün sınıf ve derslerinden sınava girip başarır ve Akşam Lisesine kaydolar.

Mustafa Miyasoğlu, aralık ayında Mevlâna ihtifali münasebetiyle Konya'ya bir günlük gezi düzenleyen Kayseri Kültür Derneği mensuplarıyla gittiği halde, geziye birlikte katıldıkları Hamdi Emmi yüzünden gruptan ayrılmak zorunda kaldığı için Mevlâna türbesini ziyaret etmeden döner. Bu üzüntüsünü anlatan kompozisyona edebiyat hocasının 10 vermesi onu yazmaya teşvik eder.

Mustafa Miyasoğlu, 1967 yılında üniversite sınavlarında tercih hakkı olan altı fakülteyi kazandığı halde, Büyük Doğu'nun "Sizinle Başbaşa" sütununda yayınlanan bir şiiri onun Edebiyat Fakültesine kayıt yaptırmasında etkili olur. Marmara Kiraathanesinde toplanan aydınların sohbetiyle fikir ve sanat hayatını tanır. Ahmet Semiz denetiminde beş arkadaşı ile Milli Gençlik dergisinin üç sayısını yayımlar. Bunların ilkinde yayınlanan "Necip Fazıl ve Canım İstanbul" adlı yazısı Necip Fazıl tarafından çok beğenilir. Babiâli'de *Sabah* gazetesinin şiir yarışmasında "Başka İnsan" adlı şiiriyle mansiyon, Prof. Ali Nihat Tarlan ve Prof. Mehmet Kaplan gibi hocalarının jüri olduğu şiir yarışmasında "Yağmur Sonrası" adlı şiiriyle birincilik kazanır. *Milli Gençlik*'ten sonra *Tohum* ve *Bilgi* dergisinde yayınlanan şiir ve tiyatro eleştirileriyle dikkat çeker. Dikkati çekecek bir tarzda yayınlanan "Kentlerin Ölümü" ve "Bir Gülü Andıkça" adlı şiirleri çok beğenilir. Mehmet Kaplan yönetiminde Haldun Taner'in ilk oyunlarını mezuniyet tezi olarak alır.

Mustafa Miyasoğlu 1971 yılında Milli Türk Talebe Birliği'ne gelen gençlerle şiir, hikâye, tiyatro ve sinema sohbetleri yapar ve bir öğrenci yurdu çevresinde memleket meselelerini ele alan *Umut Suları* adlı ilk oyununu yazar. Miyasoğlu'nun bu oyun kamu tiyatrolarında oynanmayınca *Pancur* hikâyesini yazarak romana yönelir. Daha sonra *Umut Suları* Milli Türk Talebe Birliği Tiyatrosunda sahneye konur ve çok beğenilir. Mustafa Miyasoğlu 1973 yılında Edebiyat Fakültesini bitirir ve *Rüya Çağrısı* adlı ilk şiir kitabı Hisar Yayınları arasında çıkar. Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk* adlı mesnevisini şiir diliyle "Tercüman 1001 Temel Eser" dizisi için hazırlamaya başlar ve bu sırada büyük hikâye olarak tasarladığı *Kaybolmuş Günler*'i roman haline getirmeye çalışır. Tercüman şiir kitabı yayınına son verince öğretmenlik için Milli Eğitime başvurur ve Edebiyat Öğretmeni olarak tayin edilir. Aynı zamanda gazete ve

dergilerde sanat yazıları yazar ve iki yıldır üzerine çalıştığı *Kaybolmuş Günler* romanı Milli Gazete’de tefrika edilir.

Mustafa Miyasoğlu 1975’de *Yeni Sanat* dergisine yazdığı denemelerini *Edebiyat Geleneği* adlı kitapta toplar ve *Kaybolmuş Günler* romanını yayımlar. Miyasoğlu eski Demokrat Parti Gümüşhane Milletvekili edebiyat ve tasavvuf uzmanı Ekrem Ocaklı’nın kızı Nilüfer Hanım ile evlenir. *Yeni Devir* gazetesinde haftalık yazılar yazmaya başlar ve her biri roman çekirdeği olan beş büyük hikâyesi *Geçmiş Zaman Aynası* adıyla kitaplaştırır. Ahmet Mithat Efendi ile Nabizâde Nazım’dan birer büyük hikâyeye sadeleştirerek gazetede tefrika eder ve 1976 yılında *Kaybolmuş Günler* romanı ile Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı kazanır.

Mustafa Miyasoğlu’nun *Devran* adlı ikinci şiir kitabıyla *Rüya Çağrısı’nın* yeni baskısı yayınlanır ve Ahmet Mithat Efendi’nin gelenekten yararlanma denemesi olan *Çengi* romanının sadeleştirerek *Yeni Devir’de* tefrika ettirir. Daha sonra *Dönemeç* romanının tamamlamak için üç yıla yakın sürdüğü köşe yazarlığını bırakır. Ramazanda *Yeni Devir’de Sohbet* yazar. Fikri yazılardan oluşan *Devlet ve Zihniyet’i* kitaplaştırır. Aynı zamanda *Dönemeç* yayınlanır ve bu roman ile 1980 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın romancısı seçilir.

Mustafa Miyasoğlu’nun *Sedir* ve *Sebil* dergilerinde yayınlanan denemeleri *Muhacir* adıyla, yeni şiirleri de *Hicret Destanı* adıyla yayınlanır. Aynı zamanda *Güzel Ölüm*(1982) adlı üçüncü romanı gazetede tefrika edilir. Miyasoğlu Suffe Yayınları’nı kurar ve *Güzel Ölüm* romanını yayımlar. Üçüncü şiir kitabını “Şiir Anlayışım” başlıklı bir önsöz ile *Şiirler* adıyla yayımlar. Halk romanı gibi okunacak şekilde sadeleştirdiği *Dede Korkut Kitabını* Semih Güngör adıyla yayımlar. Suffe Kültür Sanat Yıllığı’nın üçüncüsünü, Necip Fazıl Armağanı olarak hazırlar ve *Necip Fazıl Kısakürek* (1985) adlı bir kitapta toplar. Asaf Hâlet Çelebi’ye dair hazırladığı

bir inceleme ile onun kitaplarına girmemiş yazı ve şiirlerini derleyerek, sonraki yıllarda çok ilgi gören biyografik inceleme kitabını *Semih Güngör* adıyla yayınladı. Miyasoğlu'nun 1987'de unutulmaya başlanan şair ve hikayeci *Ziya Osman Saba* ile ilgili incelemesiyle oluşan kitabı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanır ve bu yıl ilk defa Babil Festivali'ne katılır ve daha sonra Haldun Taner üzerine inceleme ve seçmelerden oluşan bir kitapla *Çağdaş İslami Şiirler Antolojisi*ni hazırlar.

1987-88 yıllarını değerlendiren beşinci yıllıktan sonra Suffe Yayınları kapatılır. Mustafa Miyasoğlu, Pakistanlılara Türkçe öğretmek için İslamabad'a gider ve yardımcı profesör unvanıyla görevlendirilir. Pakistan'daki görevi uzatıldığı için 50 günlüğüne Türkiye'ye izinli olarak gelir. Körfez savaşı yüzünden görevi yeniden uzatılır ve bu arada Irak-Pakistan-Hindistan'daki intibalarından oluşan gezi notları ile *Devrim Otomobilinde* yer alan hikâyelerini yazmaya başlar. Miyasoğlu Pakistan'dan döndükten sonra Mimar Sinan Üniversitesi'ndeki görevine döner ve dergilerde şiir ve hikâye yayınladı. Ölümünün 10. yılı münasebetiyle *Necip Fazıl Kısakürek* adlı kitabının ilaveli üçüncü baskısını yayına hazırlar ve Milli Gazete'de pazar günleri "Kültür Sohbeti" başlığıyla haftalık yazılar yazmaya başlar.

Mustafa Miyasoğlu'nun *Bir Aşk Serüveni* adlı romanı ile *Zügüdar* adlı gezi notları Türkiye gazetesinde tefrika edilir. *Tespîh* adlı hikâyenin devamını *Lütfiye Hanım* adı ile geliştirerek tefrika eder. *Bir Aşk Serüveni* adlı romanı kitap olarak yayınlanınca edebiyat çevrelerinde büyük ilgi görür. Bu roman Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın romanı seçilir. Daha sonra *Necip Fazıl Armağanı'nı* ayrı bir kitap halinde yayınladı. İstanbul Şehir Tiyatroları Repertuar Kurulu'nda iki yıl için görevlendirilir. Bu sırada *Lütfiye Hanım* romanı üzerine çalışarak adını *Yollar ve İzler* olarak değiştirir ve tefrika eder.

Mustafa Miyasoğlu, 1997 yılında Pakistan'ın 50. kuruluş yıl dönümünde bir hafta için Pakistan'ın Lahor şehrine gider ve eski ile yeni 100 şiiri *Bir Güllü Andıkça* adıyla yayınlar. Ahmet Mithat Efendi'nin *Çengi* adlı romanının sadeleştirmiş şeklini gözden geçirerek Kültür Bakanlığı Yayınları arasında kitaplaştırır. Ayrıca, roman konusundaki yazılarını yeniden düzenleyerek *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı* adıyla ve *Kültür Hayatımız* konulu denemeleriyle de *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları* kitap olarak yayınlar. Tuzla Belediyesi için *Gül Şiirleri Antolojisini* yayına hazırlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin *Çengi* adlı romanının oyunlaştırmaya başlar. Tuzla Belediyesi ile bütün seçici kurullardan ve danışmanlıklardan ayrılarak kendini tamamen yazı çalışmalarına verir. *Akit* gazetesinde "Binbir Günlük" adıyla yazılar yazar. Daha sonra *Zügüdar* adlı gezi notları ile *Yollar ve İzler* adlı romanını yeni baştan yazmaya başlar ve 2002'de *Yollar ve İzler* romanını kitaplaştırır.

2003 yılında Mustafa Miyasoğlu'nun oğlu Mehmet Miyasoğlu'nun kurduğu Konak Yayınları *Zügüdar- Babil'den Tac Mahal'e* adlı gezi kitabı ile *Devrim Otomobili* adlı hikâye kitabını ve *Edebiyat Sohbetleri'ni* yayınlar. Miyasoğlu'nun *Yollar ve İzler* adlı romanı Pakistanlı Masud Akhtar Shaikh tarafından *Roads and Footprints* adıyla İngilizceye çevrilip Konya / Meram Belediyesi tarafından iki ayrı kitap olarak yayınlanır. *Çengi* romanından oyunlaştırdığı metin Şehir Tiyatrolarında Naşit Özcan tarafından sahneye konur. Mustafa Miyasoğlu oğulları ile birlikte Ömer Seyfettin'in bütün hikâyelerinin yeni bir tasnifle yayınlanmasına öncülük ederler. 16-18 Ekim 2003 yılında düzenlenen Türkçe'nin 5. Uluslararası Şiir Şölenine katılmak için Starazburg'a gider. Emanname'de Starazburg Günlüğü yayınlanır. *Necip Fazıl Armağanı*'nın üçüncü baskısını Konak Yayınları için hazırlar. 100. doğum yıldönümü vesilesiyle Necip Fazıl için İstanbul'dan başka Erzurum, Samsun ve Kayseri gibi çeşitli illerde düzenlenen konferanslara katılır.

Mustafa Miyasoğlu, *Bir Gönül Medeniyeti* adlı denemelerinden oluşan kitabı Marmara Medya'da yayımlanır. Bu arada sadeleştirdiği *Dede Korkut Kitabı*'ndan yapılmış seçmeler İstanbul Belediyesi Kültür Müdürlüğü tarafından 50 bin nüsha bastırıp dağıtılır. Abdurrahman Şen yönetiminde yayınlanan *Sarmaşık* dergisinde “Binbir Günlük” yazar ve yeni şiirleri bu dergide “Aydın Şairi” adıyla yer alır. Bununla birlikte yazı yazdığı dergilerde ve gazetelerde Çanakkale Edebiyatı için kampanya başlatır. İlk üç kitabından sonra yazdığı şiirlerin tümünü *Kalbimin Coğrafyası* adlı yeni bir kitapta toplar. Atatürk Kitaplığı'nda “Türk Romanı Seminerleri” düzenler. Çanakkale Savaşı üzerine konferans vermek için üniversitelilerin davetlisi olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gider ve üç günde altı sohbet ve konferans verir. Miyasoğlu Kıbrıs'ı gezer ve gezi notları yazar. Daha sonra *Zamansız Bahçeler* adlı denemelerinden oluşan kitabı yayına hazırlar. *Mimar Sinan'ın Dünyası* adlı romanı üzerine yoğunlaşır. Kayseri de düzenlenen Erciyes Şiir Günleri ile Adapazarı'nda düzenlenen Sait Faik Günlerine katılır. Panellerde konuşmacı olarak yer alır ve Kayseri de yayınlanan *Berceste Dergisi* onun için bir özel bölüm hazırlar.

Bazı eserleri üzerine üniversite de tezler yapılır ve bazıları da yabancı dillere çevrilerek yayımlanır. İki kez Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı kazanan, iki romanıyla da Türkiye Yazarlar Birliği tarafından “yılın romancısı” seçilen Mustafa Miyasoğlu'nun eserleri şunlardır:

1.1 Romanları

1. *Kaybolmuş Günler* (1975)
2. *Dönemeç* (1980)
3. *Güzel Ölüm* (1982)
4. *Bir Aşk Serüveni* (1995)

5. *Yollar ve İzler* (2002)

1.2 Şiir Kitapları

1. *Rüya Çağrısı* (1973)

2. *Devran* (1978)

3. *Hicret Destanı* (1981)

4. *Şiirler* (1983)

5. *Bir Güli Andıkça* (1977)

6. *Kalbimin Coğrafyası* (2005)

1.3 Hikâye

1. *Geçmiş Zaman Aynası – Pancur* (1976)

2. *Devrim Otomobili* (2003)

1.4 Tiyatro

1. *Umut Suları* (1973)

2. *Çengi* (2003)

1.5 Deneme

1. *Edebiyat Geleneği* (1975)

2. *Devlet ve Zihniyet* (1980)

3. *Muhacir* (1981)

4. *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı* (1998)

5. *Kültür Hayatımız* (1999)

6. *Edebiyat Sohbetleri* (2003)

7. *Bir Gönül Medeniyeti* (2005)

1.6 İnceleme

1. *Dede Korkut Kitabı* (1984)

2. *Necip Fazıl Kısakürek* (1985)

3. *Asaf Hâlet Çelebi* (1986)
4. *Ziya Osman Saba* (1987)
5. *Haldun Taner* (1988)
6. *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları* (1999)

1.7 Gezi

1. *Zügüdar* (2003)

Bölüm 2

GİRİŞ¹

İnançların ve din duygusunun insanlar üzerinde derin etkileri vardır. Bu etki insanlığın meydana getirdiği hemen her sanatta kendini hissettirir. Dine ait unsurların en çok görüldüğü sanat dallarından birisi de edebiyattır. Doğrudan doğruya dinî konuların işlendiği edebî eserlerin yanında pek çok edebi üründe de dine ait ve dinle ilgili unsurlar yer alır. İslamiyetten önceki Türk edebiyatı örneklerinin bir kısmı da dini metinlerdir. Başlangıçtaki bir takım dini gelenekler zaman içerisinde ve toplumdaki gelişmeler çevresinde güzel sanatlar olarak ayrı ayrı şekillenir. Bunu Fuat Köprülü “ Türk Edebiyatı’nın Menşei” adlı makalesinde özellikle vurgular.

XVII. yüzyılın sonunda 1699’daki Karlofça Antlaşması’yla Türklerin kendine olan inancı ve güveni sarsılmaya başlar. Çünkü yüzyıllardır devam eden Batı ile olan mücadeleyi kaybetmeye başlarlar. Batılı devletler karşısında artık peş peşe yenilgi yaşayan Osmanlı Devleti aydınları yeni arayış içine girerler. Batının üstünlüğüne teslimiyetin göstergesi olarak “Batının her şeyi üstündür, bunun için onların her değerini almak gerekir.” diyen Batıcılar yüzyıllardır içerisinde bulunan değerlere sırt

¹ AKYÜZ, Kenan (1990), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923*, İnkılâp Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul.

TİMUR, Kemal (2006), *Türk Romanında Dinler ve İnançlar 1872-1896*, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara.

YALÇIN, Hüseyin Cahit (1976), *Siyasal Anılar*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.

DEMİR, Ahmet İshak (2004), *Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslam’a Bakışı*, Ensar Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul.

çevirme yoluna giderler. Bunun yanında İslamın ilme ve gelişmeye verdiği önemi ön plana çıkararak geri kalmanın esas sebebinin İslam'ı yaşamak olduğunu söyleyen, Batının gelişmesinin arkasında orta zaman İslam medeniyeti olduğunu ileri süren bir anlayış da etki etmeye başlar.

Toplumda yaşanan bu değişiklikler edebiyata da yansır. Böylece, eski türlerle beraber Batılı yeni türler edebiyata girer ve nesir eski yıllara göre biraz daha gelişme gösterir. Buna bağlı olarak Batılı tarzda roman, hikâye, makale, gazete ve dergi gibi düzyazının asıl faaliyet sahasını teşkil eden türler gelişir. Böylece, Tanzimat döneminde birçok yenilikle birlikte, Batılı bir anlatı türü olan romanda edebiyatımızda ilk ürünlerini vermeye başlar. Bu dönemde gerek şekil gerekse muhteva bakımından önemli değişimler olur. Bu değişim içinde romanın edebiyatımıza girmiş olması önemlidir.

Batı hikâyeleri tarzında 1870'te Ahmet Mithat Efendi'nin yayımladığı *Kıssadan Hisse* ve *Letaif-i Rivâyat*'in ilk beş parçası ile başlar. 1873'te başlayıp 1875'te biten Emin Nihat Bey'in *Müsâmeretnâme*'si ikinci teşebbüstür. İlk Türk romanı olarak kabul edilen Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* romanından sonra Ahmet Mithat Efendi ve Namık Kemal de bu sahada kapsamlı eserler verirler.

Kültürün bir unsuru olarak kabul edilen din, din duygusu ve inanç bu dönemde en fazla hissedilen alanlardan birisidir. Başta Ahmet Mithat Efendi olmak üzere Şemsettin Sami, Namık Kemal, Mizancı Murat, Mehmet Celal, Samipaşazade Sezai gibi birçok yazarımız eserlerinde birçok konuyla beraber dinler, inançlar ve din duygusu konularına da yer verirler.

Şemsettin Sami'nin batılı anlamda yazılmış ilk yerli romanı olarak kabul edilen *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872) adlı eserinde az da olsa din duygusu işlenir ve kahramanların yaşantılarında ön plana çıkar. Romanda kahramanların tamamı

Müslüman'dır ve muhafazakâr olan bazı kahramanlar birkaç yerde Allah'a sığınır. Sonrasında Namık Kemal'in ilk tarihi roman olarak kabul edilen *Cezmi* (1880) adlı romanında bir kısım kahramanın din duyguları anlatıldığı gibi devletler arasında yapılan mezhep çatışmaları da anlatılmaktadır.

Ahmet Mithat Efendi'nin *Dünyaya İkinci Geliş yahut İstanbul'da Neler Olmuş* (1873), *Hasan Mellah* (1873), *Hüseyin Fellah* (1873), *Felatun Bey ile Rakım Efendi* (1875), *Paris'te Bir Türk* (1876), *Çengi* (1877), *Süleyman Musuli* (1877), *Yeryüzünde Bir Melek* (1875), *Henüz 17 Yaşında* (1881), *Karnaval* (1881), *Dürdane Hanım* (1882), *Vah* (1882), *Acâyib-ı Âlem* (1882), *Cellad* (1884), *Esrar-ı Cinayet* (1884), *Cinli Han* (1885), *Hayret* (1885), *Arnavutlar Solyotlar* (1888), *Demir Bey yahut İnkişaf-ı Esrar* (1887), *Fenni Bir Roman yahut Amerika Doktorları* (1888), *Gürcü Kızı yahut İntikam* (1888), *Rikal da yahut Amerika da Vahşet Alemi* (1889), *Müşahadat* (1890), *Ahmet Metin ve Şirzat* (1891) ve *Taaffuf* (1895) adlı eserlerinde din duygusu, dini unsur ve motifler sıkça geçer.

Ahmet Mithat Efendinin sözü edilen romanların hemen hepsinde kahramanlar hem Müslüman hem de Hristiyan olmakla beraber Yahudi, Hindu, Mecusi ve Putperestler de vardır. Kahramanların din duyguları inançlarından sürekli bahseder. Romanlarında erkek olan başkahramanlar genellikle Şark, Osmanlı ve İslamiyeti temsil ederler. Bu kahramanların Allah'a olan inançları tamdır, her yerde dinlerini savunurlar ve sıkıntılı anlarında Allah'a sığınurlar. Sıkıntıya düşen insanlara yardım edip inançları doğrultusunda teselli verirler. Bazen de uzun dini bilgiler verirler.

Ahmet Mithat Efendiden sonra Nabizade Nazım'ın *Zehra* (1886) adlı romanında kahramanların din duygusu az da işlenir ve bazı dini unsurlara yer verilir. Samipaşazade Sezai'nin *Sergüzeşt* (1889) romanında kahramanları tamamı Müslüman olup dini unsur ve motiflere sıkça değinilir.

Romanlarında din temasını sıkça işleyen bir diğer yazar da Mehmet Celâl'dir. *Dehşet yahut Üç Mezar* (1886), *Orora* (1889), *Venüs* (1887), *Margarit* (1890), *Elvah-ı Sevda* (1892), *Küçük Gelin* (1892), *Bir Sefile Kadının Hayatı* (1893), *Zehra* (1895) ve *Rene* (1895) adlı eserlerinde hem Türk hem de yabancı millet ve dinlere mensup kahramanlara yer verir. Bazı romanlarının bütün kahramanları yabancıdır. Muhafazakar olan kahramanlar yaşantılarında inançlarını pek göstermezlerse de sıkıntılı anlarında Allah'a sığınır.

İttihad-ı İslam fikrinin savunulduğu Mizancı Murat'ın *Turfanda mı Yoksa Turfa mı* (1892) adlı romanında din duygusuna ideolojik anlamda bolca yer verir. Müslüman ve Hıristiyan kahramanların bulunduğu romanda kişiler sıkıntılı anlarda dua edip Allah'a sığınır ve dini inançlarını yaşamaya çalışırlar.

Fatma Aliye'nin *Muhadarat* (1892) romanında birçok dini unsura yer verildiği gibi olumlu gördüğü kahramanların din duygusunu da zaman zaman işler. Vecihî'nin *Mehcûre* (1895) ve *Mihridil* (1895) adlı romanlarında da bütün kahramanlar müslümandır ve din duygusuna romanlarında sıkça rastlanır.

Tanzimat Edebiyatından sonra 1896 yılında Servet-i Fünun Edebiyatına (Edebiyat-ı Cedide) geçilir. Bu dönemde verilen ürünler gerek anlayış gerek içerik gerekse teknik bakımından tamamıyla Batılı bir nitelik kazanır. Dönem sanatçıları "Sanat için sanat" ilkesine bağlıdırlar. Genel olarak realizme bağlıdırlar, romanlarda ağır bir dil kullanırlar ve üslup sanatkârânedir. Ayrıca bu dönem sanatçıları, devrin siyasal baskıları nedeniyle gazetecilik, tiyatro gibi alanlara pek fazla eğilmemişlerdir.

Bu dönemin önemli yazarlarından biri Halit Ziya Uşaklıgil'dir. Halit Ziya Uşaklıgil gerek sağlam roman tekniğinin öncülüğünü yapması, gerekse realizmin ilk olgun örneklerini vermesi bakımından Türk edebiyatına roman ve hikâye alanında büyük katkısı olan sanatçıdır. Anlatımının söz oyunları ile yüklü, dilinin oldukça ağır

olmasına rağmen yazar, ilginç tipler bulmakta, başarılı ruhsal çözümler yapmakta ve nesnel kişi, çevre betimlemelerinde oldukça ustadır. Romanlarının konularını genellikle aydın tabakanın hayatından alan Halit Ziya, hikâyelerinin önemli bir kısmında halk tabakasının insanlarını, onların yaşayış, adet ve inançlarını anlatmıştır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Nemide* (1889), *Bir Ölüünün Defteri* (1890) ve *Ferdi ve Şükerası* (1894-1985) adlı eserlerinde bütün kahramanlar Müslüman olup, dini duygu ve motiflere az da olsa yer verilir.

Hüseyin Cahid Yalçın da bu dönemin sanatçılarından olup *Nadide* romanı ile tanınır. Bu romanda din duygusu sıklıkla geçer. Kahramanlar sıkıntılı anlarında dua edip Allah'a yalvarırlar.

Servet-i Fünun Edebiyatından sonra Fecr-i Âti Edebiyatı gelmektedir (1909-1913). Bu dönem Servet-i Fünun Edebiyatının devamı niteliğinde olduğundan o dönem sanatçıları amaçları ve görüşleri hemen hemen aynıdır.

II. Meşrutiyetin ilânından sonra Milli Edebiyat diye adlandırılan yeni bir akım ortaya çıkar. Bu dönem sanatçıları romanlarında sosyal meselelere eğilirler. Milliyetçilik düşüncesi ve Kurtuluş Savaşı gibi konuları ele alırlar. Mili Edebiyat Hareketi yeni yazarların ve hatta kendisine önce muhalif olanların ve yeni yetişen gençlerin de katılması ile iyice genişler. Bu dönem sanatçıları yapma dil ve üslûbu bir yana bırakarak konuşma dilini ve üslûbunu hakim kılmaya çalışan yeni bir hikaye ve roman tarzını ortaya koyarlar.

Hüseyin Rahmi Gürpınar eserlerinde yaşadığı dünyayı tüm gerçekleri ile yansıtmıştır. Konuşma dilini savunarak toplum için sanat anlayışını benimser. 1889 yılında yazmış olduğu *Şık* romanında, romanın girişinde şık olan Şöhret ile ilgili bazı bilgiler verirken kadın ve erkeklerin farklarından ve Allah'ın onları farklı

yaratmasından bahseder. Bunun dışında romanda başka birkaç yerde dini unsur ve motiflere rastlamak mümkündür.

Milli Edebiyat döneminin önemli isimlerinden bir diğeri de Halide Edip Adivar'dır. Yazar romanlarında genellikle çocukluk hatıraları ve aşk konusunu işlemiştir. 1910 yılında yazmış olduğu *Seviye Talip* adlı romanında Türk ve Müslüman örfüyle yetişmiş olan Macide 'nin hayatı anlatılırken dini motiflere sıklıkla yer verir. Ayrıca 1936'da yazmış olduğu *Sinekli Bakkal* romanında Rabia'nın sıkı bir dini eğitim ile büyüdüğünden bahseder. Bu romanlar dışında diğeri bütün romanlarında da az çok dini duyguya ve motiflere yer verdiğini görmek mümkündür.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatını Milli Edebiyattan kesin çizgilerle ayırmak zordur. Milli Edebiyat Dönemi sanatçılarının önemli bir bölümü edebiyat yaşamlarını Cumhuriyet döneminde de sürdürmüşlerdir. Cumhuriyet dönemi millileşme akımının devamı olarak hızlı bir gelişme ve oluşuma çığır açmıştır. Önceki edebiyat dönemlerinden biçim, dil ve düşünce bakımından bazı özellikler devralan Cumhuriyet Dönemi Edebiyatının oluşumunda Cumhuriyet'in ilânından sonra gerçekleştirilen siyasi, toplumsal ve kültürel değışmelerin büyük etkisi vardır. Bu dönem sanatçılarının gerçekçi ve gözlemci anlatımı dikkat çeker. Duygusal yapaylıktan, süs ve özentiden uzaklaşılır.

Hüseyin Cahit Yalçın, bu dönem aydınları için "içtenlikle söylemek gerekir ki, Müslüman dininin ve şeriatının ne olduğunu hiçbirimiz bilmiyorduk. Müslüman dini üzerine okullarda öğretmenler bir parçacık ne öğretmişlerse ondan başka kimsede temelli bir bilgi yoktu" der. (Hüseyin Cahit, *Siyasal Anılar*, nşr. Rauf Mutluay, İstanbul 1976, s. 121)

Bu dönemin ilk belirgin özelliklerini Yakup Kadri Karaosmanoğlu verir. Yazar 1922'de yazmış olduğu *Nur Baba* romanında tekkelerin üslendikleri işlevi lâıykıyla

yerine getirmemesi sonucu toplumun yaşadığı buhranlar anlatılmaktadır. 1928’de de yazmış olduğu *Sodom ve Gomore* adlı romanında da Tevrat’ta yer alan lanetlenmiş iki şehre benzeterek işgal altındaki İstanbul’u anlatır. Daha sonra 1932’de *Yaban* adlı romanını yazar ve Anadolu’nun işgal edildiği yıllarda düşman kuvvetlerinin yaptığı dini propagandayı anlatır.

Bu dönemin önemli romancılarından biri de Reşat Nuri Güntekin’dir. Eserlerinde Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarına denk gelen savaş yılları içerisinde yaşanan gelişmeleri, roman kahramanlarının hayat hikâyelerine dinî duyguyu katarak anlatır.

Günümüz yazarlarından olan Mustafa Miyasoğlu romanlarında farklı üslup özellikleri ortaya koyan ve farklı anlatım kalıpları deneyen bir yazardır. Bütün eserlerinde zengin bir kelime hazinesi, farklı cümle yapıları ve akıcı bir dil kullanır. Mustafa Miyasoğlu 1973 yılında başladığı sanat ve edebiyat çalışmalarını günümüze kadar taşımıştır. Yazarın ilk şiir ve tiyatro denemelerinden itibaren başlayan dildeki tutarlılığı ve hassasiyeti günümüze kadar sürmüştür. Olayları anlatırken biriyle konuşuyormuş gibi rahat, tabii ve samimidir.

Bölüm 3

OLAY ÖRGÜLERİ

3.1 Kaybolmuş Günler:

Kaybolmuş Günler romanı üniversiteli gençlerin hayatını, aşklarını ve acılarını farklı bir bakış açısıyla ortaya koyar. Romanda, Beşir Güner'in kararsız ve tedirgin kişiliğiyle baştan sona bir huzur arayışı anlatılmaktadır. *Kaybolmuş Günler* adlı roman 256 sayfa ve yirmi üç bölümden oluşur. Kitabın 5 ve 8. sayfaları arasında Mustafa Miyasoğlu bu kitabın nasıl ortaya çıktığını anlatmaktadır. Kitap iki ana bölüm ve yirmi bir ara bölümden oluşmaktadır. Romanın birinci olay örgüsünde Beşir'in yurt hayatı ve yurttaki arkadaşları ile diyalogları anlatılırken ikinci olay örgüsünde ise Beşir'in bir süreliğine yurttan ayrılıp hemşerisi Kamil de kalması ve nasıl huzur bulduğu anlatılmaktadır.

Beşir, İstanbul'a okumaya gelir ve bir vakıf yurdunda kalır. Beşir, on yaşındayken annesi vefat eder, babası ise iki çocuklu bir kadınla tekrar evlenir. Beşir yurttan altı kişi ile paylaştığı bir odada kalır. Beşir'in odada canı sıkılır ve yurt içerisinde gezinmeye başlar. Kendini biran Kemal'in şef dediği Cem'in odasında bulur ve uzun süre sohbet ederler. Sohbetten sonra odasına gider ve tezinin başına besmele çekerek oturur.

Beşir, sabah geç saatte uyanır ve fakülteye gider. Beşir, burada liseden sınıf arkadaşı olan Nezihe ile karşılaşır. Beşir, Nezihe ile bir parkta oturur ve bir müddet sohbet eder. Beşir, Nezihe'den ayrıldıktan sonra yapacak işi olmadığından tekrar

bölüme gider ve bölümde Kamuran ile karşılaşır. Kamuran ile Beşir üniversitenin ilk yıllarında birbirlerinden hoşlanmışlar fakat daha sonra ayrılmışlardır. Bu sebepten dolayı Beşir, Kamuran'ı görünce çok heyecanlanır ve konuşamaz hale gelir. Beşir toparlandıktan sonra uzun süre sohbet ederler ve tekrar görüşmek üzere ayrılırlar. Beşir yurda gider ve yemekhanede bir kedi görür. Kedi ile arasında bir benzerlik bulur ve bu yüzden kediyi alarak odasına gider.

Öğleye doğru uyanan Beşir, Nezihe'ye iyi görünmek için tüm hazırlıkları yapar ve Nezihe ile görüşeceği yere gider. Nezihe ile görüşürler ve Nezihe, Beşir'e aynı eve çıkmayı teklif eder. Beşir bu teklif sırasında karşıdan Kamuran'ın bir erkekle geldiğini görür ve o anki heyecan ile evet cevabını verir. Nezihe bu duruma çok sevinir ve ev bulmak için birlikte yola koyulurlar. Uzun süre ev ararlar fakat bulamazlar ve ertesi gün görüşmek üzere ayrılırlar. Beşir yurda döner ve kendisine bir mektup geldiğini görür. Mektubu okur ve yorgun olduğundan hemen uyuyakalır. Uyanır uyanmaz tekrardan Nezihe ile ev aramaya çıkarlar fakat yine bulamazlar. Ev bulamadıklarından sinirle tartışmaya başlarlar ve kırgın ayrılırlar.

Beşir, Nezihe'den ayrıldıktan sonra günlerce yurttan çıkamaz hale gelir. Günlerce yurttan ayrılamadığından fazlasıyla sıkılan Beşir hava almak için dışarı çıkar ve hem çocukluk arkadaşı hem de uzaktan akrabası olan Kamil ile karşılaşır. Kamil, Beşir'in kötü olduğunu görünce kendi evine davet eder. Beşir de kendisine iyi geleceğini düşündüğünden tez ile ilgili bütün kitaplarını alıp Kamil'in evine gider. Beşir, Kamil'in evinde kaldığı süre içerisinde tezini bitirmeyi düşünür fakat bir türlü bitiremez.

Evde canı sıkılır ve Kamuran'ı arar. Kamuran aradığına çok sevindiğini, evde tek olduğunu ve isterse gelebileceğini söyler. Beşir, Kamuran'ın verdiği adresi kolayca bulur ve eve girdiğinde Kamuran onu büyük bir mutlulukla karşılar. Kamuran,

Beşir'i görür görmez içini dökmeye başlar. Ailesini, eğitimini, dinini, dilini kısacası her şeyi anlattıktan sonra Beşir çok sıkılır ve gitmek için bir bahane arar. Kamuran'ın kal ısrarına rağmen Beşir gitmesi gerektiğini söyler ve yarın tekrar buluşmak üzere ayrılırlar. Beşir eve gelir ve hemen uyuyakalır.

Beşir sabah uyandığında tekrar Kamuran ile görüşmek için yola koyulur. Yolda yurttan arkadaşı olan İbrahim ile karşılaşır. İbrahim bu gece birlikte takılmak istediğini söyleyince Beşir de onu kıramaz ve gece boyunca birlikte gezerler. İbrahim, Beşir'i alkol kokusunun ağır olduğu bir mekâna götürür. İbrahim çok fazla alkol aldığından ne dediğini bilemez hale gelir. Beşir, İbrahim'i bir kahveye götürür ve acı bir kahve içirir. İbrahim kahveyi içince kendine gelir ve dostça el sıkışıp ayrılırlar. Ayrıldıklarında gece bir buçuk olduğundan Beşir yurda gitmekten başka bir çare bulamaz. Yurda yaklaştığında camilerin ışıklarından bu günün önemli bir gün olduğunu anlar ve kendisini geceyi nelerle geçirdiğini düşünür. Yurdun penceresinde Beşir'i tanıyan Cem, Beşir'e doğru gelir, bu gecenin Berat Gecesi olduğunu söyler ve yurda götürerek abdest alıp namaz kılmasına yardımcı olur. Beşir de namaz kılıp dua ettikten sonra kendini mümin gibi hisseder ve bundan hayatını düzene sokmaya karar verir.

3.2 Dönemeç:

Dönemeç romanı, Anadolu insanının tarihi bir dönüm noktasındaki tavırlarını ve değişmeyen özellikleri ortaya koyan bir romandır. Kitap on yedi ara bölüm ve 216 sayfadan oluşur. Romanda Anadolu insanının umutları, sevinçleri, korkuları ve geleneksel değerlere sığınışları anlatılmaktadır. *Dönemeç* romanında ilk olarak Şakir Bey'in iş hayatı ve Cumhuriyetin 50. yılındaki sosyal ve kültürel etkinlikler, ikinci olarak ise bir güz mevsimindeki aşk, ölüm ve düğün çevresindeki olaylar anlatılır.

Şakir Bey bir yıllık avukattır. Büroya gelen birkaç müşteriye kuşku soruları ile kaçırdıktan sonra boş kalmamak için lisede ücretli ders vermeye karar verir. Derslere başladıktan sonra büroya sürekli öğrencileri ile gelip gitmeye başlar. Şakir Beyin bürosunda çalışan Bahri de bu öğrencilerle ahabap olur fakat sonra bu öğrenciler Bahri'ye bir avukat çırağı olarak baktıklarından Bahri'nin içini bir huzursuzluk kaplar.

Şakir Beyin büroda canı sıkılır ve köye ailesinin yanına gider. Ailesi ile hasret giderdikten sonra odasına çekilir ve yorgun olduğundan hemen uyuyakalır. Sabah uyandığında ailesiyle kahvaltı yaparlar. Kahvaltı sofrasında annesi Şakir Beye evlilik konusunu açar fakat Şakir Bey annesine kızarak konuyu kapatır. Daha sonra uzaktan otobüsün sesi duyulur ve Şakir Bey şehre gidecek olan otobüse yetişir. Şehre gelir ve bürosuna gider. Büroda otururken Bahri kendisine bir mektup geldiğini söyler ve mektubu Şakir Beye uzatır. Mektup eskide çok hoşlandığı Serpil'den geldiğinden Şakir Bey Serpil ismini görür görmez eli ayağı titremeye başlar. Mektubu okur ve uzun süre Serpil ile Fehim Beyi düşündükten sonra büroyu kapatıp derneğe gider. Büroya gittiğinde arkadaşı Mehmet Ziver'in onu ziyarete geldiğini görür. Bu duruma çok sevinir ve yarın hemen Tahsildar Sami ve Mehmet Ziver ile harabeleri, türbeleri, medreseleri vs. gezmeye karar verirler.

Şakir Bey arkadaşına Kayseri'yi gezdirdikten sonra onu uğurlar ve bağa gitmeye karar verir. Şakir Bey bağa gidince Bahri de büroyu kapatıp çarşıya gider. Çarşıda lisede hoşlandığı Şükran'ı görür ve bir parkta biraz otururlar. Şükran'dan ayrıldıktan sonra hızla eve doğru yürür ve yolda uzun zamandır ortalıktan kaybolan amcaoğlu Yavuz ile karşılaşır. Yavuz seneler önce babası ile anlaşamadığından evden kaçmış fakat kardeşinin düğününün olacağını öğrenince dayanamayıp geri dönmüştür. Yavuz ile Bahri eve doğru ilerlerken Yavuz'un Zeynep'i sormasıyla Bahri'nin içine

kurt düşer. Zeynep, Bahri'nin kız kardeşi, evli ve bir çocuk annesidir. Yavuz ile Zeynep eskiden görüşürlerken Yavuz evden kaçmış Zeynep de evlenmek zorunda kalmıştır. Bahri bu durumdan haberdar olmadığından Yavuz'un Zeynep'i sormasına bir türlü anlam veremez. Yavuz ile Bahri sohbet ede ede eve varırlar ve hiç kimseye görünmeden odalarına çıkıp uyumak isterler. Sabah uyanırlar ve düğün evine giderler. Düğün evinde Yavuz, Zeynep ile göz göze gelir fakat birbirlerini görmezden gelirler. Zeynep yemek dağıtılırken karşısına aniden Yavuz çıkar ve Zeynep fenalaşır.

Düğün evinde nikâh salonuna gitmek için hazırlıklar yoğunlaşır. Herkes avluda beklerken Şakir Bey de içeri girer ve toplulukla birlikte nikâh salonuna giderler. Nikâh kıyıldıktan sonra herkes yavaş yavaş evlere dağılır. Düğün bugün gelin evinde yarın ise damat evinde olduğundan Bahri ve Yavuz dinlenmek üzere eve giderler. Sabah uyandıklarında nasılsa bugün iş yok diye Bahri büroya, Yavuz da bakkalına gider. Büroda mesai bittikten sonra Bahri düğün evine döner. Bahri düğün evine gittiğinde ortalık biraz gergindir. Gerginliğin sebeplerinden biri Fikriye Hanım diğeri ise Hanımannenin hasta olmasıdır. Gerginlik bittikten sonra Yavuz ile Bahri damadın kına gecesine giderler. Damat evine gidilirken Kerim Ağa, Yavuz'u Bahri'ye emanet eder, kandil gecesi bir hürmetsizlik yapmasın diye Bahri'yi tembihler. Damat evinde alkolün ağırlıklı olduğu rezalet bir görüntü ortaya çıkar. Bu görüntünün içerisine Yavuz da girer. Yavuz'un iyice kötüleştiğini gören Bahri daha fazla dayanamayıp Yavuz'u dışarı çıkarır ve eve doğru giderler. Eve geldiklerinde Yavuz'un çıkardığı kalabalık ile Kerim Ağa da aşağı iner ve Yavuz'u sarhoş görünce dayak atmaya başlar. Olaydan sonra sabah uyandıklarında hiçbir şey olmamış gibi davranırlar ve tekrardan düğün telaşı başlar. Düğün evinde bir yandan gelin tamamen damat evine gidebilmek için hazırlanır bir yandan da Hanımanne ölüm ile boğuşur. Gelin sessiz

sakin damat evine gider. Aradan iki gün geçtikten sonra Hanımmannenin de vefat etmesiyle roman son bulur.

3.3 Güzel Ölüm:

Güzel Ölüm romanı bir aşk hikayesinin yanı sıra Kıbrıs Harekatı'nın İstanbul'dan görünüşünü ortaya koyar. Kitap on bir ara bölüm ve 255 sayfadan oluşur. Romanda Şakir Bey'in İstanbul'a gelmesi, Serpil'i bulması ve Kıbrıs Harekatı üzerine yapılan tartışmalar birinci kısmı tertip ederken Şakir Bey'in Serpil ile buluşması ve Serpil'in ölümü bölümü oluşturur.

Şakir Bey İstanbul'a gitmeyi kafasına koyar ve İstanbul'a gider. İstanbul'a gelir gelmez Serpil ile buluşacakları yere, Serpil ile Kıbrıs Harekatı yararına yapılan koro çalışmasının olduğu yerde buluşacaklarından oraya gider fakat Serpil'i göremeyince hayatının en büyük bozgununun böylece başlamış olduğunu ve Serpil'in ortadan kaybolduğunu düşünür. Şakir Bey, Serpil'i göremeyince yavaşça ortamdan uzaklaşır ve Taksim'e gider. Şakir Bey'in İstanbul'a gelmesinde Fehim Bey'in etkisi de olduğundan Taksim de Fehim Bey ile görüşür. Fehim Bey ona avukat memur tarzında bir iş bulur ve İngilizcesini geliştirip kariyer yapabilmesi için de özel bir hoca ile İngilizce dersleri aldirtir. Şakir Bey, Fehim Bey'den ayrıldıktan sonra eve gider.

Şakir Bey geç saatte uyumasına rağmen sabah erken kalkar, işe gider ve mesai çıkışı İngilizce dersine gider. Derse gittiğinde Emma ve Reha'nın da orada olduğunu görür. Mr. Lambent kendisine ders verecek hali olmadığını söyleyince Şakir Bey anlayışla karşılar ve müsaade isteyip kalkar. Bunun üzerine Reha da kalkması gerektiğini söyler ve birlikte çıkarlar. Reha, Serpil'in hem çocukluk arkadaşı hem de uzaktan akrabası olduğundan uzun süre sohbet ederler ve konu Kıbrıs Harekatı'na

gelir. Reha ve Şakir Bey bu konu üzerine uzun süre tartışırlar ve sinirle ayrılırlar. Şakir Bey eve gider ve hemen uyuyakalır.

Şakir Bey sabah iş yerine vardığında yoğun bir iş gününün onu beklediğini görür. Tüm gün koşuşturduktan sonra dinlenmek üzere bir parkta oturur. Tesadüfen Reha ile karşılaşır ve Reha sabahtan beri kendisini aradığını söyler. Reha, Şakir Bey'e Serpil ile görüştüğünü ve Serpil'in mutlaka kendisini araması gerektiği haberini verir. Daha sonra Reha işi olduğundan ortamdaki uzaklaşır. Şakir Bey de kafasındaki soru işaretleri ile baş başa kalır. Şakir Bey bunları düşünürken Serpil de aynı esnada evlerinin oturur, Şakir Beyi ve ölen babasını düşünür. Serpil'in babası vefat ettikten sonra ağabeyi evlenmiş ve Ankara'ya taşınmıştır. Bu yüzden Serpil ve annesi evde tek yaşarlar. Ağabeyi İhsan ve eşi Nermin bir haftalığına İstanbul'a kafa dinlemeye gelirler ve Şakir Bey'in Serpil'e yaptığı teklifi öğrenirler. Ağabeyi bu duruma çok bozulur ve kardeşini kırmadan vazgeçirmeye çalışır fakat başarılı olamayınca tartışmaya başlarlar. Tartışmadan sonra Serpil odasına çekilir ve uyumaya çalışır. Sabah uyandığında bey amcası Cevdet Bey ile İhsan'ın bahçede sohbet ettiklerini görür ve istemeden kulak misafiri olur. Cevdet Bey ve İhsan Kıbrıs Harekâtından konuşurlar ve Serpil'in konuşma boyunca çıkardığı ders amcasının uzun uzun Hala Sultanı anlattığından "Güzel Ölüm" olur.

Şakir Bey tüm hazırlıklarını tamamladıktan sonra Serpil'lerin evine doğru yol almaya başlar. Serpil kapıda Şakir Beyi karşılar ve ailesinin yanına götürür. Beraber yemekler yendikten sonra İhsan, Şakir Beyi bir odaya götürür ve Serpil hakkında konuşur. Konuşmadan sonra Serpil gelir ve Şakir Bey ile dışarı çıkmak istediğini söyler. Beraber dışarı çıkarlar ve uzun uzun sohbet ederler. Ayrılmadan önce Serpil babasının mezarına uğramak ister. Şakir Bey ile babasının mezarına gider ve daha

sonra yarın hastanede görüşmek üzere ayrılırlar. Şakir Bey eve gider ve yorgun olduğundan hemen uyumak ister.

Şakir Bey sabah uyanır ve hemen işe gider ve iş yerinden Serpil ile hastaneye gideceğini söyleyerek izin alır ve hastaneye gider. Serpil muayene olduktan sonra bir parkta biraz otururlar ve Serpil dün gece gördüğü rüyasını Şakir Bey'e anlatır. Şakir Bey rüyaya çok şaşırır, inşallah hayırdır der ve Cuma günü görüşmek üzere ayrılırlar. Şakir Bey eve gider ve geç saatte kapı zili çalınca telaşa kapılır. Kapıyı açar ve Reha'yı o halde görünce kötü bir şeylerin olduğunu anlar. Reha, Serpil'in fenalaştığını ve hastaneye kaldırıldığını söyleyince hep beraber hastaneye koşarlar. Şakir Bey hastaneye gittiğinde Serpil'in öldüğünü görür. Serpil'in ölüsünü alınır ve camide namazı kılındıktan sonra gömülür. Şakir Bey de "mahşerde buluşacağız" diyerek son kez mezarına toprak atar ve arkadaşlarının zoru ile mezarlıktan çıkarılarak eve götürülür.

3.4 Bir Aşk Serüveni

Bir Aşk Serüveni romanında geleneksel değerlerle çağdaş hayatın dinamikleri yanında romanın odağında yer alan bir aşk hikayesi çerçevesinde ele alınır. Kitap iki ana bölüm, on dört ara bölüm ve 294 sayfadan oluşur. Romanda birinci kısımda Asuman ve Ekrem'in kültür ve inanç farklılıklarından dolayı yaşadığı sorunlar ve ayrılıklar anlatılırken ikinci kısımda bu sorunların çözülmesi ve aydınlığa kavuşması anlatılmaktadır.

Asuman ayrılığın anlamını bir türlü kavrayamaz. Ekrem'in anlatmadığı fakat kendisinden sakladığı bir şeylerin olduğunu düşünür. Ekrem, Asuman'a ayrılmak istediğini söylediği gün Asuman eve bir türlü dönmek istemez ve Sinematek'e gider. Burada uzun süre zaman geçirdikten sonra eve gitmek üzere vapura biner ve vapurda High School'dan edebiyat öğretmeni olan Feride Hanım ile karşılaşır. Hocası,

Asuman'ı iyi görmediğinden evine davet eder. Asuman da kendisine iyi geleceğini düşündüğünden kabul eder ve eve doğru ilerlerler. Eve geldiklerinde Asuman, hocasına derdini anlatır. Hocası da onu teselli etmeye çalışır ve Ekrem ile konuşacağını söyler.

Sabah uyandıklarında Feride Hanım bürosuna, Asuman ve Sevim de sinemaya giderler. Sinemada film ara verdiğinde dışarı çıkarlar ve Asuman'ın kolejden arkadaşı olan Rasih ile karşılaşır. Rasih, Ekrem'i sorar. Asuman görüşmediğini söyleyince sebebin kesin Asuman'ın burjuva olmasına bağlar. Bu bakış açısına Asuman çok sinirlenir ve tekrar filmi izlemek üzere içeri girerler. O sırada Feride Hanım da defalarca okuduğu halde Faruk ile Ekrem'in şiir ve yazılarını tekrar okur. Ekrem şiirlerinde bir imkansız aşktan söz eder ve yalnızlığa sığınır. Faruk ise bazı yalnızlıkların kader olduğunu anlatır. Feride Hanım bu yazıları okuduktan sonra Faruk'a bir pusula yazmaya karar verir. Feride Hanım pusulayı yazar ve yanında çalışan Haydar'a Faruk'u bulmasını söyler. Haydar, Faruk'u bulmak üzere bürodan ayrıldığında Feride Hanım kızı Sevim'i arar, Asuman ile Ekrem'i ayıran duyguyu bulduğunu ve bu duygunun Kerem ile Aslı'nın yaşadığı medeniyet çatışması boyutlarına taşıyarak meselenin içinden çıkmaması olduğunu söyler. O sırada Feride Hanım'ın çağırdığı Faruk gelir. Feride Hanım, Faruk'u Ekrem ve Asuman hakkında çözüm yolu aramak için eve davet eder. Eve vardıklarında Sevim annesinin isteği üzerine Asuman'ı da çağırır. Asuman ve Faruk'u Ekrem üzerine konuşabilmeleri için yalnız bırakırlar. Uzun süre sohbet ederler ve sohbetin ortak kararı Asuman'ın Ekrem ile bir şekilde görüşmesi olur.

Ekrem de Asuman'ı unutmak için ailesinin yanına Kayseri'ye gider. Hiç ummadığı bir şey olur ve Asuman ile geçirdiği çocukluk yıllarını sürekli anımsar. Ekrem ve kardeşi evde otururlarken kardeşi kendisine bir telgrafın geldiği haberini

verir. Ekrem telaşlı bir şekilde telgrafi okumaya başlar. Telgrafın ev arkadaşı Faruk'tan geldiğini ve Asuman'ın kendisi ile görüşmek istediğinin yazılı olduğunu görür. Ekrem telgrafi okuduktan sonra İstanbul'u aramaktan başla çare bulamaz ve postaneye gider. Postanede işi bittikten sonra eve doğru gelir ve yolda Cemil emmi ile karşılaşır. Cemil emmi Ekrem'e bir boncuk uzatarak Asuman'a vermesini ister. Ekrem, Cemil emmi ile konuştuktan sonra eve gider ve hemen uyumak ister. Ekrem sabah uyandığında postacının evlerine doğru geldiğini görür. Postacıdan zarfi alır ve mektubun Asuman'dan geldiğini görür. O hemen mektuba karşılık verir ve ilk otobüs ile İstanbul'a gider. Ekrem İstanbul'a geldiğinde Asuman ile buluşur ve sorunların çözülmesi mümkün olan şeyler olduğunu söyleyerek hayatlarını mutlu bir şekilde yaşamaya karar verirler.

3.5 Yollar ve İzler

Yollar ve İzler romanı bir bayram tatilinde Mevlana ziyareti için yollara düşen iki ailenin yaşadıkları serüvenleri farklı bir bakış açısı ile ortaya koyar. Roman iki ana bölüm, dokuz ara bölüm ve 166 sayfadan oluşur. Romanın ilk kısmında iki ailenin yola çıkmadan önce yaptığı hazırlıklar ve diyaloglar anlatılırken ikinci kısımda Lütfiye Hanım'ın Meram rüyası ile Tarık Bey'in Bursa macerası yanında Mevlana huzuruna çıkabilmek için yola çıkmaları ve yolda rastladıkları sıkıntılar anlatılmaktadır.

Lütfiye Hanım köyde kaynanası, görümcesi ve oğulları ile yaşamaktadır. Oğlu Engin iş gereği İstanbul'da olması gerektiğinden annesini de alıp İstanbul'a taşınır. Burada üniversiteden arkadaşı olan Aysel ile evlenir. Bir gün Lütfiye Hanım oğluna memleketi çok özlediğini ve Konya'ya Meram Bağlarına gitmesi gerektiğini söyler. Engin de annesinin çok kararlı olduğunu görünce ağabeyi Kemal ile görüşüp bir şekilde göndereceğini söyler. Engin abisi ile konuştuktan sonra beraber Konya'ya

gitmeye karar verirler. Lütfiye Hanım bu habere çok sevinir ve dünürleri Tarık Bey ile Nermin Hanım'ı da davet eder. Onlar da bu daveti Mevlana'nın huzuruna çıkacaklarından dolayı kabul ederler ve hemen hazırlıklara başlarlar.

Eyüp Sultan'dan başlayan seyahatlerinin ilk durağı Bursa olur. Bursa'daki tüm evliya türbelerini ve tarihi yerleri gezdikten sonra geceyi burada geçirmeye karar verirler. Gece nasıl olsa burada kalacaklarından Lütfiye Hanım ve Nermin Hanım kaplıcaya gitmek isterler. Kaplıcada Lütfiye Hanım fenalaşır ve kalp krizi geçirir. Engin hemen annesinin nabzını yoklar ve iyi olduğunu görünce Bursa'da kalacakları eve giderler. Gece boyunca dinlenirler ve sabah ezanı ile Konya'ya gitmek üzere yola koyulurlar.

Yolda ara sıra dururlar ve gezilmesi gereken tarihi yerleri gezerler. Ayrıca yol boyunca başlarına çeşitli kazalar gelir ve her seferinde kıl payı kurtulurlar. Lütfiye Hanım da bu kazalar esnasında sürekli huşu içinde dua eder, değişik rüyalar görür ve bu rüyaları dünürlerine anlatır. Bu kazalardan ve rüyalardan sonra tüm aile fertlerinin içini garip bir huzursuzluk kaplar. Bu huzursuzluk içinde önlerine tekrardan nasıl ve nerden geldiği bilinmeyen bir otobüs çıkar. Engin otobüs ile çarpışmamak için arabayı hemen sola çeker ve tekrardan Lüffiye Hanım'ın “ Allah “ sesi duyulur. Engin hemen annesinin nabzını yoklar ve annesinin vefat ettiğini görür.

Lütfiye Hanım'ın cenazesini Konya'ya getirirler ve cenaze namazını kılarlar. Perşembe günü ikindi namazının ardından kılınan namazdan sonra Lütfiye Hanım evliya dedesine ait kabrinde bulunduğu Tavus Baba türbesi yakınındaki mezarlıkta kocasının yanına gömülür. Bayramdan bir gün sonra Lütfiye Hanımın ölümünün yedinci gününde yeni bir hatim duası okunur ve tatlısı dağıtılır. Daha sonra oğulları da son kez annelerinin kabrini ziyaret ederler ve hayatlarına kaldığı yerden devam edebilmek için İstanbul'a dönerler.

Bölüm 4

DİNİ İBADETLER

İbadet Allah'ın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçmak ve onun rızasına uygun hareket etmektir. Her şeyden önce yaratılış amacı olduğu için ibadet edilir. Çünkü Allah'ın insanları kendilerini tanıyıp ibadette bulunması için yarattığı söylenir ve bu husus Kur'an'ı Kerim'de şu şekilde anlatılır:

“ Ben insi ve cinni ancak beni(imanla tanıyıp) ibadet etsinler diye yarattım.” (ez-Zâriyât,56)

İbadet denilince akla genellikle namaz, oruç, hac ve sadak gibi emirler gelir. Fakat ibadetler sadece bunlarla sınırlı değildir. Allah'ın rızasına uygun düşen her şey, her hareket ve her düşünce ibadet kabul edilmektedir.

Mustafa Miyasoğlu, romanlarında günah, sevap, mümin, dua, namaz, oruç, abdest, Cuma, hutbe gibi iman ve ibadet kavramlarına sıkça yer verir. Miyasoğlu romanlarında ibadet konusunu genellikle bedeni ve mali ibadetlere dayalı olarak işlemiştir. Bedeni ibadetlerden olan namaz, oruç ve kelime-i şehadet romanlarında geniş bir yer tutar. Ayrıca mali ibadetlerden olan sadaka ve hac romanlarında önemli bir yeri haizdir.

İncelenen romanlarda ibadetlerin genellikle kahramanların çeşitli sıkıntılarla karşılaşp ümitsizliğe ve bunalıma düştüğü zamanlarda yapıldığı görülür. Kahramanlar, Allah'ın rahmetine sığınır, ibadet ederek bunalımdan kurtulur ve huzura kavuşur.

4.1 Namaz

İslamiyet'e göre İslamın şartlarından birisi de namaz kılmaktır. Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında ibadet olarak namaz ve namaz ile ilgili unsurlara sıkça rastlanır. Namaz ile ilgili kavramlar genellikle ezan okuma, cami yapma ve camide namaz kılma şeklinde görülür.

Anlatıcının romanlarında kılınan namazlar genellikle bütün müminlerin üzerinde farz olan beş vakit namaz, Cuma ve cenaze namazlarıdır. Kimi kahramanlar namazı Allah'a yakın olmak ve kulluk görevini yerine getirebilmek için kılar, kimisi de sadece düştüğü sıkıntıdan kurtulup huzura kavuşmak için kılar.

Kaybolmuş Günler romanında; Beşir içinde bulunduğu hayattan hiçbir zevk alamayan ve farklı düşüncelere sahip olan bir Anadolu çocuğudur. Gecenin birinde düşüncelerden dolayı uyuyamayan Beşir, ezan sesini duyar ve namaz kılsa kendisine iyi gelebileceğini düşünür. Kalkar ve namaz kılmak üzere camiye gider. Namaz kıldıktan sonra yurda döner ve huzurlu bir şekilde uyur.

Beşir derse yetişebilmek için fakülteye doğru gider. Beşir yolda liseden arkadaşı olan Nezihe ile karşılaşır ve bir müddet sohbet ederler. Sohbet esnasında Nezihe, Beşir'e teyzesi ve müftünün kültürlü karısıyla mevlide ve namaza gidişlerini anlatır. Nezihe namaza gidişlerinden duyduğu zevki ve huzuru Beşir ile paylaşır. Daha sonra Beşir derse geç kaldığını söyler ve derse gider.

Beşir fakültede hemşerilerinden biri ile karşılaşır. Hemşerisi, Beşir'e siyasetten dolayı içeri atılan arkadaşlarının namaz kılabilmek için köşe köşe yer aradıklarını, polisten seccade istediklerini, bulamayınca, temiz bir tahta üzerinde namaz kılmak için kuyruğa geçtiklerini anlatır:

“ Temsilcilerle cuntacıların Müteferrika'da birbirlerine yer gibi baktıklarını, orda yemek verilmediği için parası biten cuntacıların temsilcilerden nasıl borç istediğini, namaz kılan çocukların ne güçlükle köşe köşe yer aradıklarını,

polisten seccade istediklerini, bulamayınca, temiz bir tahta üzerinde namaz kılmak için kuyruğa geçtiklerini anlatıyordu.”(Miyasoğlu,2009:140)

Beşir bir gece yurttan arkadaşı olan İbrahim ile dışarı çıkar. Beşir gece boyunca yaşadıklarından rahatsızlık duyar ve yurda gider. Yurtta, arkadaşı Cem onunla konuşur ve namaz kılması gerektiğini söyler. Beşir de Cem’i kırmayıp camiye gider, namaz kılar ve tövbe eder. Tövbe ettikten sonra da hayatını tamamen düzene koyar ve huzura kavuşur.

Dönemeç’te Yavuz’un babası olan Kerim Ağa beş vakit namazını kılan bir insandır. Her sabah uyanır ve huşu içinde sabah namazını kılar.

Şakir Bey, çiçeği burnunda bir yıllık avukattır. Büroda çok sıkılır ve hafta sonu köye, ailesinin yanına gitmeye karar verir. Köyde ailesi ile hasret giderdikten sonra çok yorgun olduğunu hisseder ve uyumak üzere odasına çekilir. Gün doğmadan uyanır, Erciyes’in suyundan abdest alır ve namaz kılar. Şakir Bey fazla uyumadığı halde namaz kıldığından kendisini oldukça dinç hisseder.

Şakir Bey iki gün sonra köyden bürosuna gittiğinde İstanbul’dan arkadaşı olan Remzi’nin onu ziyarete geldiğini görür ve gün boyunca dolaşırlar. Şakir Bey akşam ezanı okununca herhangi bir camiye giderler, şadırvanın başına otururlar. Şakir Bey hızla abdest alır, Remzi’nin tamamlamasını bekler. Remzi de bitirdikten sonra namaz kılmak üzere camiye girerler. Şakir Beyin namaz boyunca aklında hep Fehim Bey’i sormak, bir yolunu bularak İstanbul’a kapağı atmak vardı. Tüm gün dolaşıktan sonra eve giderler ve yorgun olduklarından hemen uyumak isterler. Remzi hemen uyuyakalır fakat Şakir Bey düşüncelerden dolayı uyuyamaz ve şeytanın vesvesesinden kurtulmak için gidip abdest alır ve namaz kılar. Namaz kıldıktan sonra rahat bir uyku çeker ve istihareye yatar.

Remzi, İstanbul’a gittikten sonra arkadaşı Mehmet Ziver, Şakir Bey’i ziyarete gelir. Onunla da Kayseri’yi dolaşırlar. Namaz vakti geldiğinde herhangi bir camiye

girerler. Caminin de namaz kıldıran hocanın da değişik bir yapıda olduğunu fark ederler. Herkes kendi kaygıları, kendi niyetleriyle Allah'ın huzurunda durur ve iki rekât namazı hocaya uyararak kılar.

Güzel Ölüm'de; Şakir sevdiği kız Serpil için ailesini ve bürosunu bir kenara iterek İstanbul'a gider. Remzi ile ev arkadaşı olur. Remzi, Şakir'i arkadaşları olan Harun ve Ekmel'in evine misafirliğe götürür. Onlar burada uzun süre sohbet ederler ve uyku vakti geldiğinde herkes uyumak üzere odalara çekilir. Şakir'in içini bir huzursuzluk kaplar ve uyuyamaz. Şakir gecenin bu vaktinde içini kaplayan bu hüsrandan kurtulmak arzusuyla abdest alır ve sabah namazını kılar. Şakir namazdan sonra da Serpil'i düşünerek uyuyakalır.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem Kayseri'den İstanbul'a üniversite okumak için gelir. İlkokuldan arkadaşı olan Asuman ile karşılaşır ve birbirlerine aşık olurlar. Bir müddet sonra kafasındaki farklı düşüncelerden dolayı Asuman'dan ayrılır. Ekrem dinlenmek ve biraz olsun Asuman'ı untabilmek için ailesinin yanına gider. Kayseri'ye gittiğinde ailesi ile hasret giderdikten sonra odasına çekilir. Düşüncelere dalan Ekrem ezan sesi ile irkilir. Ekrem namaz kılmazsa her zaman perişan olacağını ve geç vakitlere bırakıp kılamadığı namazlarını anımsar. Ekrem daha sonra toparlanır, sessizce abdest alır, namazını kılar ve yatmaya hazırlanır. Ekrem gece boyunca deliksiz uyur ve sabah namazına uyanır. Sabah namazına uyanmanın rahatlığı ve iç huzuruyla kahvaltı masasına yaklaşır, ailece kahvaltı yaparlar.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanım köyde kaynanası ve görünçesi ile yaşamaktadır. Lütfiye Hanım kaynanası ve görünçesinden çok çekmektedir. Onun Kemal adında bir oğlu vardır ve Engin'e hamiledir. Oğlu Engin'in tıkırtılarıyla uyanan Lütfiye Hanım neredeyse sabah namazını kaçıracağını fark eder. Lütfiye Hanım aceleyle abdest alır ve namaz kılar. Namazda Lütfiye Hanımın aklına Meram

Bağlarında geçen yeni gelin olduğu dönemler ve kaynanası ile görüncesinin ona çektirdiği çileler aklına gelir.

“ Oğlu Engin’in tıkırtılarıyla uyanan Lütfiye Hanım neredeyse sabah namazını kaçırıyordu. Güneşin doğmasına az bir zaman kalmıştı. Aceleyle abdest alıp namazını kıldı ve tesbihi elinde ayağa kalktı. İçinde hep bir eziklik ve abdestten sonra içtiği bir yudum su ile de dinmeyen hararet vardı. Rüyasını hatırladı birden. Meram Bağlarında geçen yeni gelin dönemi ve kayınvalidesi ile görüncesinin ona çektirdikleri çileler namazda aklına gelmişti. Aklı-karalı, dertli- neşeli günlerdi ama güzeldi.” (Miyasoğlu:2005:9)

Engin büyür ve doktor olur. Engin iş gereği annesi ile birlikte İstanbul’a taşınır ve üniversiteden arkadaşı olan Aysel ile evlenir. Engin erkenden kalkar, kahvaltı ederek hastaneye gitmeye hazırlanır. Her zamanki gibi yatağından kalkar kalkmaz abdest alır fakat geç kalıyorum diye namaz kılmadan kahvaltı masasına oturur. Engin’in tıkırtılarıyla Lütfiye Hanım uyanır. Engin’e her sabah abdest aldığını fakat hiç namaz kılmadığını söyler. Engin de Allah’a şükür her Cuma namaz kıldığını, başka vakitlerde de bazen kıldığını söyler ve işe gider.

Lütfiye Hanım’ın büyük oğlu Kemal de İstanbul’da yaşamaktadır. Lütfiye hanım bir süreliğine oğlu Kemal’in yanına gider. Torununun odasında namaz kılar ve içeri geçer. Lütfiye Hanım iki oğlu ve onların eşleriyle ayrıca dünürü olan Nermin Hanım ve Tarık Bey ile Meram Bağlarına giderler. Yolda namaz vakitlerinde mola verirler ve muhakkak namazlarını kılarlar. Lütfiye Hanım yolda rahatsızlandığından devam edemeyeceklerini düşünürler ve Bursa’da Tarık Beyin akrabalarında kalırlar. O geceyi Bursa’da geçirirler. Sabah uyandıklarında herkes Lütfiye Hanım’ın nasıl olduğunu sorar. Lütfiye Hanım çok iyi olduğunu, sabah ezanı ile uyandığında kendini çok dinç hissettiğini, akşam ve yatsı namazlarını bile kaza kıldığını söyler. Oğulları da annelerinin iyi olduğunu duyunca tekrar yola koyulurlar.

4.2 Oruç

İslam inancına göre bir müslümanın yılda bir ay oruç tutması farzdır. Yazarın romanlarında oruç genellikle Allah'ın emrini yerine getirmek, ona yakınlaşmak ve onun hoşnutluğunu kazanmak için tutulur. Romanlarında kimi kahramanlar Ramazan orucunu farz olduğundan, ibadetini yerine getirmek istediğinden ve huzura kavuşmak için tutar. Kimisi de belirli bir sebepten dolayı tutamaz fakat oruçlarının kefaretinin muhakkak öder.

Kaybolmuş Günler'de; romanın başkişisi olan Beşir her seferinde ezanın okunmasından etkilenir. Ezan her okunduğunda annesi ile birlikte Ramazan ayında tuttuğu oruçları, sahuruları, iftarları ve Ramazan sohbetlerini anımsar.

Beşir'in üniversiteden arkadaşı olan ve bir zamanlar hoşlandığı Kamuran tam bir İstanbul kızıdır. Kamuran Beşir'i eve davet eder. Beşir de kırmak istemediğinden verdiği adrese gider. Kamuran ile Beşir gece boyunca sohbet ederler. Kamuran Beşir'e anne ve babasının Ramazan ayında oruç tutmamasını bu duruma da büyükannesinin çok üzülüğünü anlatır:

“ Annem dinsiz mi? Bilmiyorum. Dedesi mutasarrıfmış, babası benim dedem gibi bankacılık yapıyormuş. Aynı bankanın hissedarları, servet izdivacı yapmışlar. Sınıf meselesi... Annem bilmediği, görmediği her şeyden korkar. Buna din duygusu denemez elbet. Dame de Sion'daki rahibeler dedesini büsbütün unutturdu galiba. Ramazanda oruç tutmayışına, başını örtüp kendisiyle cami cami gezmemesine çok kızardı Büyükannem. Babam da oruç tutmazdı ya, tek çocuğu olduğu için, onun adına işlerini bahane ederek Büyükannem affederdi oğlunu. Ama bu gelinin ne işi var derdi; çene çalacağına, sokaklarda gezeceğine benim gibi orucunu tutup namazını kılsa ya...”(Miyasoğlu,2009:214)

Kamuran'ın büyükannesi tüm ibadetlerini yerine getiren bir hanımefendidir. Yaşlandığından ve hastalandığından dolayı kendisine Kalfa bakar. Büyükannenin doktor tavsiyesi ile oruç tutması yasaklanır. Tutamadığı oruçların kazasını tutamadan da vefat eder.

Dönemeç'te; Bahri Şakir Bey'in bürosunda çalışan bir çıraktır. Namazından niyazında biri olup hiçbir Ramazan orucunu kaçırmamaktadır. Ayrıca Müslümanlığı sadece namaz kılmak ve oruç tutmak olarak düşünenlere şiddetle kızar. Girdiği hemen her ortamda iç temizliğin, sadakatin ve diğer ibadetlerin önemini de anlatır.

4.3 Sadaka

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında mali ibadetlerden olan sadaka genellikle ya herhangi bir sebepten dolayı tutulamayan oruçların kefareti olarak yoksullara verilir ya da ölen kişinin ardından onun adına ve hayrına verilir.

Kaybolmuş Günler'de; Kamuran'ın büyükannesi tutamadığı oruçların kazasını tutamadan vefat ettiğinden Kalfa bu duruma çok üzülür. Büyükannenin tutamadığı oruçların bedelini yoksullara sadaka olarak verir ve biraz olsun içi rahatlar.

Dönemeç'te; Şerif Efendi inceliği ve kibarlığı ile tanınan ve herkesin hanımanne dediği bir hanımefendinin kocasıdır. Şerif Efendi namazında, niyazında yardımsever bir insandır. Onun yaşı çok olmasına ve zor bir hayat yaşamasına rağmen dipdiri bir adamdır. Sürekli olarak verdiği sadakalardan fakir fukaranın duasını alır ve bu yüzden de bu yaşa kadar başına bir kaza geldiği bilinmez.

4.4 Hac

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında hem mal hem de bedenle yapılan ibadetlerden biri olan Hac Allah'ın emirlerini yerine getirmek ve güzel ahlaka sahibi olmak için yapılmak istenir. Kahramanlar hacca gidebilmek için çok dua ederler fakat gitmek bir türlü nasip olmaz.

Yollar ve İzler romanında; Lütfiye Hanım'ın daveti üzerine Tarık Bey ve Nermin Hanım Konya'ya gitmeye hazırlanırlar. Mevlana Türbesini, hacılar gidip gelirken ziyaret ettiklerinden dolayı onlar da ziyaret etmek ister. Dünya gözüyle Konya'yı görmek istediklerini sonra da Allah nasip ederse hacca gitmek isterler. Tarık Bey'in

tek isteği hanımıyla birlikte hacca gitmektir ve bunun gerçekleşmesi için sürekli dua eder.

Hep birlikte Konya'ya gitmek için yola koyulurlar. Mevlana Türbesine geldiklerinde Lütfiye Hanım bu ziyaretlere vesile olan Tarık Bey'in bütün yakınlarına da Kâbe'yi tavaf etmeleri için dua eder.

“Lütfiye Hanım bu ziyaretlere sebep olan Tarık Beyin bütün yakınlarına da Kâbe'yi tavaf etmeleri için dua etti. Nermin Hanım ise, bu ziyaretin her bakımdan hayırlı olması ve oğlu için hayırlı iş ve eş nasip etmesi yolunda dua ediyor, dünürüne de bu duaya iştirak etmesini hatırlatıyordu.”(Miyasoğlu, 2005:95)

4.5 Kelime-i Şehadet

Şehâdet etmek İslam'a göre İslamın beş şartından birincisidir. İslam inancında Allah'tan başka ilah olmadığı esasının beyanıdır. Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında ölüm döşeğinde olan kahramanlar son nefeslerinde kelime-i şehâdet getirerek vefat ederler.

Dönemeç'te; Hanımanne ölüm döşeğindedir. Şerif Efendi karısının gözlerini açıp kendisine doğru baktığını, bir şeyler mırıldanmaya çalışırken aniden giren bir sancı ile kasılıp kaldığını fark eder. Hemen üzerine eğilir, nabzını yoklar ve eşinin kelime-i şehâdet getirdiğini görür. Henüz ölmediğine hükmettiği karısı can çekişip Allah Allah diye mırıldanır. Şerif Efendi bu sözleri duyunca şükreder ve son nefeste imandan ayrılmadığını dile getirir. Şerif Efendi daha sonra ağır ağır öteki odaya geçer. Bu sırada apar topar Hanımannenin yanına koşan Fikriye Hanım, Hanımannenin küçük yeğeni ile ağlamaya başlar.

Kadınların çığlıkları arasında öteki odaya giden Şerif Efendinin beli bir hayli kamburlaşır ve ağlamaklı yüzünü saklamaya çalışır. Ayrıca topluluğun içinden belli belirsiz bir sesle “İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn” diye mırıldanır. Ötekiler de mütevekkil bir tarzda başlarını sallarlar ve kederli yüzlerle tespihlerine sarılırlar.

Yollar ve İzler romanında; iki aile fertleri Bursa'dan sonra Konya'ya gitmek üzere yola koyulurlar. Herkesin içinde garip bir hüzün ve zihinlerinde anlatamadıkları bir kargaşa vardır. Tam bu sırada nasıl geldiğini bilmedikleri büyük bir otobüs karşısına çıkar. Gidebilecekleri yer olmadığından Engin otobüsle çarpışmamak için arabayı sağdaki tarlanın düzlüğüne sürer. Allah Allah sesiyle kendinden geçen Lütfiye Hanım herkesi şaşırtır. Cezbeli dervişleri andıran coşkulu sesi arabadakilerin bütün ufkunu doldurur.

Konya Devlet Hastanesine geldiklerinde Lütfiye Hanımın vefat ettiğini öğrenirler. Aysel, Tarık Bey ve Nermin Hanım Engin'i teselli etmeye çalışırlar. Teselli ederlerken de "Lütfiye Hanım Allah diyerek gitti, şükret ve dua et" diye teselli verirler. Engin'i annesinin hasret kaldığı memleketine cansız götürmek kahreder fakat çaresizce annesinin ölüsünü alır ve memleketi Konya'ya götürür.

Bölüm 5

DİNİ UNSURLAR

Her milletin yaşayış şekli olarak kabul edilen kültürde dini unsurlar önemli bir yer tutar. Bu sebepten bir milletin yaşayışı üzerinde inançlar ve dini unsurlar çok etkilidir. Nitekim Türk tarihine bakıldığında zaman da dinin ve dini unsurların önemli bir yer tuttuğu görülür. Mimari, hat, tezhip, kısaca hayatın ve güzel sanatların hemen hemen hepsinde inançların ve dinin büyük rolü vardır. İnançın en temel öğelerinden biri dini duygudur. Din duygusu kutsal bir varlığa saygı ve sevgi ile inanmaktır.

Mustafa Miyasoğlu romanlarında kahramanların hayatlarını etkileyen din duygusuna ve inançlarına sıkça değinir. İnanılan din İslamdır dolayısıyla Allah'a sonsuz bir bağlılık söz konusudur. İslamiyet'in ilk şartlarından biri Allah'ın varlığına inanmaktır. Romanlarında bu konu genel olarak sıkıntıdan sonra Allah'a sığınma, dua etme, teselli verme, teselli bulma, Allah'tan korkma ve Allah'ın muhtaç olanlara yardım edeceği inancı şeklinde ele alınır ve bu konuya hemen her eserde değişik ölçülerde değinilir.

Allah kavramı; İlâh, Hak, Rab, Celâl, Dost, Huda ve Mevlâ isimleriyle geçer. Romanlarında din ve Allah inancı öncelikle kişisel bir meseledir. Dolayısıyla yazar din ve Allah kavramını bu boyutta ele alır. Ayrıca kahramanlar her türlü sıkıntıdan kurtulmak adına dini ve Allah'ı bir sığınak olarak görürler.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında Allah'ın varlığı ve birliği konusu dışında İslamiyet'in diğer şartlarından olan Peygamberlere ve Kıyamet gününe inanma konusu da önemli temalardandır.

5.1 Dini Yapılar

Tekke, türbe, dergâh, cami, kabir, kümbet ve külliye gibi mimari yapılar Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında göz ardı edilemeyen dini yapılardandır.

Olaylar genellikle bu yapılar çevresinde meydana geldiğinden kahramanlar hem dini ve tarihi mirasa sahip çıkar hem de bu ibadethaneleri hayatlarının vazgeçilmez bir unsuru olarak görürler.

5.1.1. Cami

Müslümanların kutsal ibadet mekânlarından biri olan cami bütün romanlarda geniş bir yer tutar.

“Cami elbette İslam dini ile Müslüman kültürünün kaynağı ve ibadetlerimizin mekânıdır. Cami yalnız namazın cemaat ile kılınması için değil bütün ibadetlerinin özünün ve ruhunun, yani dine ait bilgi ve hikmetlerinde öğrenilip özümsemiği bir atmosfer yeridir.”(Mustafa Miyasoğlu, Milli Gazete, 2008)

Cami hakkında bu düşüncelere sahip olan Mustafa Miyasoğlu romanlarında, Laleli, Şehzade, Soğanağa, Yeni, Mimar Sinan, Hacı Bayram, Dolmabahçe... gibi camilerin kubbesiyle, kandil geceleriyle, mihrabıyla ve ezanlarıyla romanlarının dini yapısını oluşturur.

Kaybolmuş Günler romanında; Beşir üniversite okumak için İstanbul'a gider. Bir tepe üzerindeki külliyeye benzer bir caminin çevresinde kurulmuş vakıf yurdunda kalır. Beşir yurdun penceresinden cami avlusunu ve camiye giden insanları izlerken, insanın inanmasa bile onlara katılmak istediğini, huzur ve sükûna doğru bir yönelişin olduğunu düşünür. Bu düşüncelerle kendini yurttan dışarı atan Beşir, Şehzade Caminin önüne gelir ve cami ile kendisi arasında bir kader birliği bulur.

Beşir, İbrahim ile gezdiği gecenin sonunda yurda geldiğinde caminin her günküden daha büyük görüldüğünü, abdest yenileyen cemaati ile akşamdan beri sürdüğü anlaşılabilir bir canlılığın ve bu günün farklı bir gün olduğunu fark eder:

“ İçerdekilerin hepsini bırakmışlar anlaşılabilir. Yurdun her tarafında, belki yalnız benim katılmadığım bir coşkunluk var. Binlerce voltluk projektörlerle aydınlanan cami de he günküden daha büyük görünüyor ve çevresinde dolaşan, girip çıkan, abdest yenileyen cemaatiyle, akşamdan beri sürdüğü anlaşılabilir bir canlılığı sabah namazına taşıyor.”(Miyasoğlu,2009:249)

Dönemeç'te; Bahri, Şakir Beyin bürosuna gitmek üzere evden çıkar. Yolda okuldan arkadaşı olan Şükran ile karşılaşır. Parkta bir süre yürüdüktan sonra daha çok kadınların gezindiği Mimar Sinan Caminin arkasındaki parka yakın bir yerde boş bir kanepede bulup otururlar. Bir müddet sohbet ettikten tekrar bu caminin önünde buluşmak üzere ayrılırlar.

Şakir Bey bir yıllık avukattir. Mesleğinde yeni olduğundan gelen müvekkillerini de değişik sorularıyla kaçıtır. Bu meslektan para kazanamayacağını anlar ve özel ders vermeye başlar. Ders verdiği öğrencileri ile birlikte bürosunda otururken bürosunun yanındaki ve güzelliği ile büyüleyen caminin imamı içeri girer. İmam Efendi Şakir Bey'e “Hem camiye gelmez, hem de Müslümanlık satarsınız. Bu çocuklar sizin yüzünüzden camiye gelmez oldu” diye azarlar ve sinirle bürodan ayrılır.

Şakir Beyin üniversiteden arkadaşı olan Mehmet Ziver onu ziyarete Kayseri'ye gelir. Şakir Bey ve Mehmet Ziver beraber tüm tarihi yerleri gezdikten sonra bir camiye namaz kılmak üzere girerler. Namaz bittikten sonra ihtiyar müezzin Şakir Bey ve Mehmet Ziver'i karşısına alır ve otuz seneden beri kapalı duran bu caminin nasıl açıldığını, etrafı boşaltılırken başlarına neler geldiğini ve cami çevresinin köstebek yuvası gibi birbirine geçirilen kanallarla çevrili olduğunu anlatır. İhtiyar müezzin ile uzun süre sohbet ederler ve sonra dostça el sıkışıp ayrılırlar:

“... Sonra Şu helâların ayağını verdiğimiz bir çukur var arka tarafında. Bir sabah geldik ki oyuk oyuk oymuŐlar sabaha kadar. Kimin ne yaptığını bilen olmadı. Zaten biz dernek kurup camiye atırıncaya kadar, in cin top oynuyor, kopuk takımı karı kaldırıyordu buralara. Şimdi Allah’a Şükür kökü kesildi bu işlerin...” (Miyasoğlu, 1997:224)

Güzel Ölim’de; Şakir Bey İstanbul’a gitmeyi kafasına koyar. Annesinin gözyaŐlarına, kardeşinin masum bakıŐlarına rağmen onca minnet ve gayretle kurduğu bürosunu dağıtarak sevdiği kız Serpil ve Fehim Beyin yardımıyla İstanbul’a gider.

Şakir Bey ile Serpil Dolmabahçe’de buluşurlar. Oturdıkları yerden uzaktan iki kalemi andıran minaresi ve birdenbire bitivermiŐ hissi veren kubbesiyle Dolmabahçe Camisi görünür. Caminin güzelliğini izledikten sonra Üsküdar dolmuşlarına binerler ve Üsküdar’a giderler. Üsküdar Camisini de gezdikten sonra tekrar görüşmek üzere ayrılırlar.

Şakir Bey caminin gölgesinden çıkararak otobüs durağına doğru gider. Otobüs TepebaŐı’nı dönerken Haliç, Eyüp Sırtları, Fatih ve Süleymaniye camileri birbiri peŐinden gözlerine çarpar ve Şakir Beye bu Şehrin maneviyatını hatırlatır.

Şakir Bey adliyede yoğun iş temposundan dolayı çok yorulur, bir an önce mesainin bitmesini bekler. Mesai çıkıŐında adliyenin hemen yanındaki parkta oturur ve istemeden iki turistin konuŐmalarını duyar. Daha sonra bir müddet çevresine bakınır ve bir festivalin olduğunu fark eder. Festivalin amacı da Batılı turistleri çekmek ve onlara camileri tanıtmak olduğundan camiler ıŐıl ıŐıl aydınlatılır ve camilere değişik hava katmak için de projektörler yardımıyla bu tanıtım gerçekleŐtirilir:

“ Epeyce bir zaman öyle durdu, çevresine bakındı. Akşam olunca pırıl pırıl aydınlatıp değişik bir hava veren projektörleri aradı gözleriyle. İsterlerse gerçekten güzel Őeyrle yapıyorlardı. İnandıkları için değil de batılı turistleri çekebilmek yolunda eski eserlere, camilere ilgi gösteriyordu festival mantığıyla düşünöner. Bu da bir Şey dedi Şakir, hiç değilse baŐkalarının hidayetine vesile olurlar.”(Miyasoğlu, 2009:56)

Şakir Bey ev arkadaşı Remzi ile birlikte Beykoz'a arkadaşları Ekmel ve Ali'nin evlerine misafirlığe giderler. Orada bir süre sohbet edildikten sonra herkes uyumak üzere yatağına gider. Şakir Beyin içini bir huzursuzluk kapladığından bir türlü uyuyamaz. Şakir Bey kalkar, abdest alır ve camiye doğru gider. O, camiye giderken yolda bir kadının isterik tınılarını duyar ve içini bir korku kaplar. Şakir Beye caminin minaresini uzaktan görünceye kadar bu korkuyu yaşar fakat camiye girdiği anda bu korkudan tamamen kurtulur.

Şakir Bey Serpil ile görüşmek üzere yola koyulur. Şakir Bey yorulduğunu fark eder ve caminin yanındaki bir taşa oturarak, camide pürüzsüz bir sesle ikinci ezanın okunduğunu duyar. Aynı zamanda caminin geniş bahçesiyle, arkasındaki ve önündeki boşlukta huzur verici bir görüntüsünün olduğunu hisseder.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem İstanbul'a okumak üzere gelir fakat yaşadığı bazı problemlerden dolayı dinlenmek üzere ailesinin yanına Kayseri'ye gider. Ekrem, Kayseri'ye geldiğinden beri hemen her gün o eşsiz görüntülere sahip olan camilere namaz kılmak üzere gider.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanımın Konya'ya gitme isteği üzerine bayram tatilinde iki aile Konya'ya gitmek üzere yola koyulurlar. İki aile Bursa'ya geldiklerinde öğle namazı kılma vaktinin geldiğini fark ederler ve namazlarını Ulu Camide kılarlar. Lütfiye Hanım yanına dünürünü de alarak caminin çeşitli yerlerinin özel bir saygı ile dolaşırken, gelini Aysel de kocasıyla babasının belli bir mesafe ile camide oturmalarına dikkat eder. Daha sonra Lütfiye Hanım'ın oğlu Engin kalkar ve caminin içindeki şadırvana yaklaşır. Tekrardan tüm aile o şadırvanın etrafında toplanırlar ve cami yakınlarındaki bir lokantaya yemek yemek üzere giderler.

İki aile fertleri namazlarını kılıp, karınlarını doyurduktan sonra tekrar yola koyulurlar ve Selimiye Caminin önüne gelerek ikinci namazını kılmak isterler.

Müezzinin “Allah ü Ekber Allah ü Ekber” sözleriyle gözlerini açıp çevreye bakınan Tarık Bey herkeste bir teslimiyet ve camiye cemaat için gelenlerde güzel bir telaş görür. Daha sonra eşine Selimiye Caminin her zaman böyle olması gerektiğini ve Sultan Sencer’den bu yana camileri saraylara tercih eden Türk padişahlarının ne kadar güzel ve sade camiler yaptığını anlatır.

“Cihan Padişahı Kanuni türbeye alâka gösterir, Mimar Sinan gibi bir deha da bu camiye inşa ederse, türbe ile cami her zaman itibar görür elbette. Tabii böyle bir milletin şahsiyeti de fedakârlık ve Allah rızası ile yoğrulacaktı. Bundan uzaklaştırılan herkes, yalnız bu millete değil, insanlığa da büyük zararlar vermekteydi.”(Miyasoğlu,2005:154)

5.1.1 Türbe

Devlet adamlarının veya din âlimlerinin hem basit mezarlarını hem de abidevi mezarlarını ifade etmek üzere bilinen türbe genellikle ölünün gömüldüğü yerde kabrin üzerinde yapılan binayı ifade etmek için kullanılır. Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında dini yapılar arasında önemli bir yere sahip olan türbeler dindarlığın vazgeçilmez bir unsuru olarak işlenmiştir.

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında kahramanlar bayram tatillerinde veya hafta sonlarında bilinen din adamlarının türbelerini mutlaka ziyaret ederler ve bu türbelerde bol bol dua edip himmet isterler.

Dönemeç’te; Şakir Bey bürosunda çok sıkılır ve hava almak için dışarı çıkar. Şakir Bey yürüye yürüye Kartal’a gider ve uzaktan Seyyid Burhaneddin’in türbesini görür. O,mezarlığın ortasında şehre kol kanat germiş gibi duran bu türbenin yanından geçer, Fatiha okumaya başlar ve daha sonra büroya gitmesi gerektiğini düşünerek büroya gider:

“Kartal’a geldiğinde Seyyid Burhaneddin’in türbesi görüldü. Mezarlığın ortasında şehre kol kanat germiş gibi duran türbenin yanından geçerken Şakir Bey her zaman olduğu gibi Fatiha okumaya başladı.”(Miyasoğlu, 1997:59)

Mehmet Ziver, Şakir Beyi ziyarete gelir ve Kayseri’yi baştan sona gezmek ister. Gezi esnasında Mehmet Ziver’in gözüne bir cami çarpar. O, caminin minaresine

bakar ve minare ona Kırşehir'deki Cacabey Medresesini, hatta Ahi Evran Türbesini hatırlatır.

Güzel Ölüm'de; Serpil, Cevdet Bey ve İhsan ağabeyinin konuşmalarına istemeden kulak misafiri olur. Cevdet Bey İhsan'a uzun uzun Hâla Sultanı anlatır. Âhir ömründe bir hadisın delâletiyle adaya gidip sahabeye hastabakıcılık eden bu mübarek kadının türbesinin Kıbrıs'ta olduğunu, adayı Hristiyanlardan alıp iki kere fetheden Osmanlılar mezarı bulur ve türbe, tekke ve cami olan bir külliye yaptırdıklarını anlatır.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanım dünürü Nermin Hanımı Konya'ya davet eder. Nermin Hanım eşi Tarık Bey ile konuşması gerektiğini söyler. Tarık Bey yemeğe gelir. Lütfiye Hanım sofrada Mevlâna'nın türbesi ziyaretinin onları ne türlü bir manevi huzura kavuşturacağını belirterek davetini tekrarlar. Tarık Bey daveti kabul eder ve bu Konya seyahatinde ziyaret edecekleri evliya türbelerinde özellikle de Mevlâna huzurunda evliya himmeti isteyeceğini söyler.

Konya'ya gitme vakti gelir ve bayram tatilinde iki aile fertleri yola koyulur. Tarık Bey ile Nermin Hanımın akrabası olan Selman onları Bursa'da karşılar. Bursa'da Yeşil türbeyi, Muradiye'deki türbeleri ve Çekirge'deki Süleyman Çelebi türbesini ziyaret ederler. Türbe ziyaretleri bittikten sonra eve geçerler ve o gece Bursa'da kalırlar. İki aile geceyi Bursa'da geçirdikten sonra sabah ezanı ile birlikte tekrardan yola koyulurlar:

“Üftade Hazretleri'nin kabriyle Muradiye'deki türbeleri gezdiler. İkinci namazını burada kıldıktan sonra Tarık Bey yeğeniyle çarşıdaki ahabplarını görmeye gitti. Akşama doğru Selman Bey'in evine gelmelerini, o zamana kadar serbest olduklarını söyledi. Çekirge'deki Süleyman Çelebi türbesini ziyaret ettiler. Bu arada Engin, Mevlid'den bazı beyitler okuyarak annesine hangi zâtın huzurunda olduklarını anlattı.”(Miyasoğlu, 2005:94)

Bilecik’te kısa bir gezinti sırasında gördükleri eski eserlerin bakımsızlığını en çok Tarık Beyin içini burkar ve ‘‘İnşallah Şeyh Edebalı Dergâhı ile türbesi böyle terk edilmemişlerdir’’ diye düşünür. Şeyh Edebalı Dergâhına eşi Nermin Hanımın kolundan tutarak girer, kapıdaki türbedara selam verir ve elini sıkarken de bahşışı ihmal etmeden bilgi ister. Türbedeki kabirleri tanıtan türbedar, Mal Hatunun kabri ile Şeyh Edebalı’nın ki önünde daha uzun durur ve bu türbelerin önemini anlatır. Her iki ailede Şeyh Edebalı türbesinden sonra Söğüt’e gider, burada Ertuğrul Gazi ve Osman Gazinin türbelerini ziyaret ederler.

Söğüt’ten sonra Akşehir’e giderler. Onlar burada İstanbullu hocanın hutbe okuttuğu Ulu Camide ikindi namazını kılarlar. Her iki aile daha sonra Nasrettin Hoca ile Şeyhi’nin türbelerini gezerler. Dört tarafı açık fakat kapısı kilitli Nasrettin Hoca türbesini ziyaret ederlerken Lütfiye Hanım dışında herkes gülmek için kendisini zor tutar.

İki aile tüm bu türbeleri gezdikten sonra Mevlâna türbesine gitmek için yola koyulurlar. Yol boyunca başlarına sürekli kazalar gelir ve büyük bir felaketten her seferinde kıl payı kurtulurlar. Lütfiye Hanım’ın o sırada sürekli hûşu içinde sürekli ‘‘Allah Allah’’ dediği duyulur. Bu arada araba hemen durdurulunca Lütfiye Hanım’ın vefat ettiğini görürler. Lütfiye Hanım son arzusu olan Mevlâna türbesini görmeden vefat ettiğinden yeşil kubbeli Mevlâna türbesini ziyaret ederler. Hepsinin aklında Lütfiye Hanımın Nasrettin Hoca ile Şeyhi Hayrâni türbelerini gezerken gözlerine çarpan huşû ve teslimiyeti vardır. Lütfiye Hanım’ın ölüsü Konya’ya götürülür. Dünürü Tarık Bey son arzusu için türbeleri dolaşır ve dualarının kabulü için Allah’a yalvarır:

‘‘Dünürüm Allah diyerek gitti, Kemal Bey üzölmeyin, onun son arzusu için ben türbeleri dolaşıyor, duasının kabulü için yalvarıyorum Allah’a...’’(Miyasoğlu,2005:153)

5.1.2 Kabir

Yazarın romanlarında kabirler, mezar, sin ve makber isimleriyle de sıkça geçer. Romanlarda önemli bir dini yapıya sahip olan kabirler genellikle kahramanların ziyaret ettikleri devlet adamalarının veya aile fertlerinden birinin kabrine gidip dua etmek ve himmet istemek şeklinde ele alınır.

Dönemeç'te; Şakir Beyin arkadaşı olan Mehmet Ziver onu ziyarete gelince Kayseri'yi dolaşmaya başlarlar. Beylikler devrinden kalma kabirleri ve şehri her türlü tehlikeye karşı koruduğu söylenen, şehrin dört başında nöbet tutan yatırların kabirlerini ziyaret ederler ve bolca dua okurlar.

Güzel Ölüm'de; Şakir Bey ile Serpil bir çay bahçesinde buluşurlar ve saatlerce sohbet ederler. Daha sonra Şakir Bey saatin çok geç olduğunu fark eder ve kalkmaları gerektiğini söyler. Serpil de eve gitmeden önce Aziz Mahmud Hüdayi Hazretlerine oradan dönüşte de babasının mezarlığına uğramak istediğini söyler. Söz ettikleri yerlere gitmek üzere kalkarlar ve Kadıköy dolmuşlarına binerler. Bu yerleri ziyaret ettikten sonra da tekrar görüşmek üzere ayrılırlar.

Şakir Bey eve gitmek üzere otobüse bindiğinde yol boyunca aklından Serpil ile gezdiği Küplüce Mezarlığı ve Aziz Mahmud Hüdayi'nin türbesini çıkaramaz. Bu düşünceler ile eve varır, yorgun olduğundan hemen odasına çekilir ve uyumaya çalışır.

Serpil hasta olduğundan vefat eder. Serpil'in abisi İhsan ile Şakir Bey cami avlusunda yakınlaşır ve acılarını paylaşırlar. Serpil'in tabutu Küplüce Mezarlığına götürüldüğünde Şakir Bey mezarlığın boğaza yakın tarafında açılan çukura uzaktan bakar. Tabut o çukura yerleştirilir ve herkes toprak atmaya başlar. Şakir Bey sonradan Serpil'in mezarlığına yaklaşır ve son kez görmek isteyip eliyle toprak atmaya başlar. Toprak atarken de "Mahşerde buluşacağız" der. Saatler sonra Şakir

Bey'in ev arkadaşı Remzi onu eve götürmeye çalışır ve eve doğru giderler. Şakir Bey köprüden Küplüce Mezarlığına bakar. Yeni örtülmüş olan kabir uzaktan küçük bir tümseği andırır hale gelir. Şakir Bey bir müddet o kabre bakar, daha sonra Remzi'nin zoru ile eve gider:

“ Köprüden Küplüce Mezarlığı'na bakıyorlar. Yeni örtülmüş mezar uzaktan küçük bir tümseği andırıyor. Serpil'den dünyada kalan tek şey bu... Mektupta geçen yıl söz edişini hatırlıyor: Belki daha rahat gidip geleceğim okula... Mezarının buradan daha rahat görünebileceği hiç aklıma gelmemişti. Gelmemesi ne kadar iyi...”(Miyasoğlu:2009:251)

Yollar ve İzler romanında; Lütfiye Hanımın dünürleri ve oğullarının Eyüp Sultandan başlayan seyahatlerinin ilk durağı Bursa olur. Burada Tarık Bey ile Nermin Hanım aile mezarlığına giderler ve anne babasının kabirlerini ziyaret ederler. Daha sonra Üftade Hazretlerinin kabrine giderler ve himmet isterler. Bursa'daki kabir ziyaretleri bittikten sonra Konya'ya doğru yol alırlar.

Yolda rahatsızlaşan Lütfiye Hanım başına bir şey gelse bile Konya'da eşi Kamil Efendinin yanındaki kabre gömülmek istediğini söyler. Lütfiye Hanım yolda vefat eder. Ölüsünü Konya'ya getirirler. Lütfiye Hanım iyi bir imam tarafından iyice yıkanır ve tabuta yerleştirilir. Tabutu camiye getirirler ve herkes cenaze namazını kılmak üzere toplanır. Namaz kılınırken Lütfiye Hanımın iki oğlu imamın hemen arkasında namaz kılarlar. Perşembe günü ikindi namazının ardından ve kılınan cenaze namazından sonra Lütfiye Hanım evliye dedesine ait kabrinde bulunduğu Tavus Baba türbesi yakınlarındaki kabristanda kocasının yanına gömülür.

Bayramdan bir gün sonra Lütfiye Hanımın ölümünün yedinci gününde dualar okunur ve helva dağıtılır. Oğulları yedinci günden sonra İstanbul'a dönmek zorunda kalırlar. Daha sonra son kez anne - babasının kabirlerini ve Mevlâna türbesini ziyaret edip İstanbul'a dönerler.

5.2 Dualar

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında dua konusu en çok işlenen temalardan biridir. Âmin, evrad, hatim, hamd, niyaz, şükür ve inşallah gibi duayla ilişkili kavramlar romanlarında sıkça geçer. Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında dua, ümit ve huzur kaynağıdır. Genellikle ölüm ve yakarış ile ilgili dualar üzerinde durur. Kahramanlar ya kendisinin veya başkasının başkasına gelen bir felaketten dolayı Allah'a yalvarır ya da ölen bir kişinin ardından kabir azabının hafiflemesi için dua eder.

5.2.1 Yakarış İle İlgili Dualar

Mustafa Miyasoğlu'nun romanların da dualar genellikle kişiyi dinç tutan sevgi, saygı ve sadakat yüklü bir yakarış şeklinde okunur. Kahramanlar başlarına gelen herhangi bir sıkıntıdan dolayı Allah'a sığınır, dualarının kabulü için günlerce ona yalvarırlar ve dua ederler.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir kaldığı yurt odasından sıkılır ve Cem'in odasına gider. Cem ile içeri atılan arkadaşları ile ilgili sohbet ederler. Cem, Ali'nin Ankara'da, Bekir'in Eskişehir'de, İbrahim'in de Üsküdar'da olduğunu söyler. Beşir de "Allah yardımcıları olsun, Allah kurtarsın" diye dua eder. Daha sonra saatin geç olduğunu fark eder ve uyumak üzere odasına gider.

Beşir ile Nezihe fakültede karşılaşırlar. Nezihe bir parkta oturup sohbet etmek ister. Beşir de Nezihe'yi kıramaz ve bir cami yakınındaki bir parkta giderler. Uzun müddet sohbet ederler ve sohbet sırasında Nezihe Beşir'e aynı evde kalmak istediğini, o da isterse aynı eve çıkmak istediğini söyler. Beşir bir anlık heyecan ile bu teklifi kabul eder fakat sonradan çok pişman olur. Nezihe ise böyle çabuk kabul edeceğini tahmin etmediğinden gözlerinin içi güler. Bir müddet daha oturduktan sonra tutacakları eve doğru giderler. Eve yanaştıkça Beşir'in içini bir korku kaplar ve

‘şakası kalmadı bu işin, Allah’ım kurtar yakamı da ne yaparsan yap beni’’ diye Allah’a yalvarmaya başlar.

Beşir bir süre memleketten arkadaşı olan Kamil’in evinde kalır. Kamil ile geç saatlere kadar çocukluk anılarından, ilkokul arkadaşlarından ve ailelerinden söz ederler. Daha sonra Beşir, Kamil’e annesi öldükten sonra kendisinin de ölmesi için ne kadar dua ettiğini, Allah’a yalvardığını anlatır:

“ Yeter dedi Kamil, anladık sıkıntını. Kendini, soyu tükenmeye yüz tutmuş garip bir mahluk gibi görmenin durumunu trajik tablolarla, etkili sözlerle anlatmaya çalışmanın manası yok. Annen öldüğünde de böyleydin sen, çok iyi hatırlıyorum. Ölmek istiyordun, ben yaşayamam, yaşamamalıyım. En çok sevdiğim varlığı kaybettikten sonra öleyim daha iyi. Kaç kere duydum, beni öldür Allah’ım diye dua ettiğini. Gizli gizli takip ettim seni , kendini öldürmeyesin diye.”(Miyasoğlu,2009:156)

Beşir bir gece yurttan arkadaşı olan İbrahim ile dışarı çıkar ve istemeden olsa bile doğru olmayan davranışlar sergiler. İbrahim ile ayrıldıktan sonra gusül abdesti alır ve günahlarının affedilmesi için saatlerce dua eder. Bolca dua ve tövbe ettikten sonra camiden çıkar ve bir dilencinin “verenden de Allah razı olsun vermeyenden de’’ diye dua ettiğini görür. Cebindeki bütün bozuk paraları dilenciye verir ve hayatını düzene koymaya karar verir.

Dönemeç’te; Bahri, Şakir Beye büroda öğrencilerine çok vakit harcadığından davalara bakamadığını ve işlerin seyrekleştiğini ima eder. Şakir Bey ise bu duruma aldırmaz, işlerin seyrekleşmesini köylünün hasat durumuna bağlar. Bahri’ye çocukların çok temiz olduğunu, onlarla ilgilenmenin de bir iş olduğunu ve bundan dolayı da inşallah Allah’ın rızkını vereceğini söyler. Bahri de bu düşüncelerine saygı duyar. Daha sonra mesai bitince ve Bahri tam çıkmaya hazırlanırken Şakir Bey, Bahri’ye işlerin iyi gitmesi için bağ komşuları Ahmet Dededen Yâsin, Tebareke sureleri ile bilmediği duaları ezber aldığını, kendisinin de ona sürekli dua etmesini ister ve işlerin Allah’a kaldığını söyler:

“Şakir Bey ona sık sık dua et Bahri diyordu. Senin okul da benim iş de Allah’a kaldı... Kendisinde esnaflık yaratılıştan yoktu. Bahri’nin okula girme şansı da on kişide birdi. Durumu düşününce, Şakir Bey’in sözlerini mütevekkil olduğu kadar onurlu da buluyordu. Evet işleri Allah’a kalmıştı. İşimiz Allah’a kaldıysa yandık öyleyse diyemezdi, çıkmayan canda umut vardı.”(Miyasoğlu,1997:9)

Şakir Bey tüm haftanın yorgunluğunu atmak için hafta sonu ailesinin yanına köye gider. İki gün boyunca dinlenir ve işinin başına dönmek için tekrar yola koyulur. Yola çıkmadan annesi ‘‘kâlu selâmet’’ okur, sırtını sıvazlar ve yol boyunca kazasız belasız varması için dua eder.

Zeynep, Bahri’nin kardeşi olup bir çocuk sahibi evli bir kadındır. Dursun ile evlenmeden önce Yavuz’u sever fakat Yavuz onu yarı yolda bırakıp evi terk ettiğinden Dursun ile evlenmek zorunda kalır.

Fatma ile Ömer evlenir. Fatma, Yavuz’un kardeşi, Bahri’nin de amca kızıdır. Düğünde Zeynep ile Yavuz sürekli karşılaşır. Yavuz’un yaptığı ters davranışlardan dolayı Zeynep yuva yıkacak rezaletlerden sürekli kurtulmak için dua eder ve Allah’a sığınır.

Fatma ile Ömer’in düğününde Hanımanne ölüm döşeginde yatar. Eşi Şerif Efendi ve öz kızı kadar sevip yetiştirdiği Fikriye Hanım sürekli Hanımannenin başında oturur, iyileşmesi için dua eder ve bolca Yâsin surelerini okurlar. Aynı zamanda caminin imamı da Hanımannenin yanına gelir ve hafif bir sesle Kur’an okur. Kur’an ve dua merasimi bittikten sonra herkes yavaş yavaş evlere dağılır. Şerif Efendi kapıda gidenlerle el sıkışır ve eşinin iyileşmesi için herkesten dua etmesini ister.

Şakir Bey sevdiği kız Serpil’in yanına İstanbul’a gitmek ister fakat bir türlü cesaret edip gidemez. Bu yüzden namaza her oturduğunda mutlu bir iş ve yuva kurması için dua eder:

“Yarabbi, beni mahcup etme, bana mutluluğu çok görme ve senin yolunda hizmeti nasip ettiğin bir aile kurmama yardım et.”(Miyasoğlu, 1997:212)

Güzel Ölüm'de; Şakir Bey İstanbul'a gittiğinden beri sürekli kâbuslar görmeye başlar. O bunun üzerine her gece uyumadan önce namaz kılar ve kâbus görmemesi için saatlerce dua eder.

Serpil'in Şakir Bey ile görüşmesini ailesi desteklemez. Annesi kızına sürekli biricik ümidinin o olduğunu ve ona bir şey olursa kahrolacağını söyler. Serpil de annesine inşallah bir şey olmayacağını söyler ve kendisine sürekli dua etmesini ister.

Serpil bir gece yarısı fenalaşır ve hastaneye götürülür. Tüm gece Cevdet Bey ve İhsan ağabeyi hastanede bekler. İhsan Bey ikide bir başını sallar ve cık cık sesleri çıkarır. Cevdet Bey ise iki eliyle yüzünü ovalar ve Serpil'in iyileşmesi için sürekli Kur'an'dan sureler okur ve Allah'a yalvarır. Şakir Bey de Serpil'in hastaneye kaldırıldığını öğrenir ve ev arkadaşı Remzi ile hastaneye gider. Evden çıkarken Remzi içinden sürekli dualar okur ve Şakir Beyi teselli etmeye başlar.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem sevdiği kız Asuman'dan ayrılır ve kafasını toparlaması için ailesinin yanına Kayseri'ye gider. Ekrem'in annesi gelmesine çok sevinir fakat hasta olduğunu görünce sevinci hüzne boğulur ve iyileşmesi için bol bol dua edip Allah'a yalvarır.

Ekrem namaz kılmak üzere camiye gider ve yolda Cemil emmi ile karşılaşır. Cemil emmi her söylediğinin çıktığına inanılan bir kişidir. Ekrem, Cemil emmiyi görünce "inşallah iyi şeyler söyler" diye dua eder. Cemil emmi Serpil ile beraberliğini iyi yorumlar, Ekrem'e bir boncuk verir ve oradan uzaklaşır. Cemil emmi iki adım uzaklaştıktan sonra Ekrem elinde tuttuğu boncuğu göğsüne yaklaştırır ve dua ister. Ekrem eve gelir ve annesine Cemil emmi ile Serpil'i anlatır. Annesi Serpil ile birlikteliğine üzülür. Daha sonra oğluna böyle olacağını bildiğinden Ankara'da okumaması için günlerce dua ettiğini fakat nasip olmadığını söyler.

Yollar ve İzler'de; Tarık Bey ve Nermin hanım hacca gitmek isterler. Lütfiye Hanım da kendisi ve eşine nasip olmadığından onlara hacca gitmesi için hemen her namazında dua eder.

İki aile fertleri bir bayram tatilinde Konya'ya Mevlana'nın türbesine giderler. Nermin Hanım Mevlana huzurunda oğluna hayırlı bir eş nasip etmesi için dua eder ve himmetini ister. Lütfiye Hanım da bu ziyarete sebep olan Tarık Beyin bütün yakınlarına Kâbe'yi tavaf etmeleri için dua eder.

5.2.2 Ölüm İle İlgili Dualar

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında kabirde yatan ölüye dua etmek, hatim indirmek önemli bir yere sahiptir. Kahramanlar genellikle ölen anne babasına günahlarının affedilmesi için dua eder ve hayırlarına sadaka, şeker veya tatlı dağıtırlar. Bu olaylar genellikle ya Perşembe günü ya ölümün üzerinden yedi gün geçtikten sonra ya da ölü kırkını doldurduktan sonra yapılır.

Dönemeç'de; Şakir Bey bir hafta sonu ailesinin yanına gider. Gün doğmadan kalkar ve abdest alıp namaz kılar. Şehirde kaldığı günlerde öğleye kadar ağzından atmadığı pası hatırlayınca ölen babasına bolca rahmet okur ve “Allah razı olsun, hiç değilse şurada bir toprak parçası bırakmışta yazları gelip biraz hava alıyoruz” diye düşünür.

Hanımanne, Fatma'nın düğününde vefat eder. Cami imamı gelir ve evin bütün köşelerini dolduran bir sesle kıyamet surelerini, Yasin'den Rahman surelerine kadar bütün duaları okur. Hanımanne yedinci gününü ve kırkını doldurduğu zamanlarda da Mevlit okunur, günahlarının hafiflemesi ve kabir azabının azalması için dualar edilir, hayrına tatlı dağıtılır.

“ Bir süre sustular. Eski ve bakımlı evin bütün köşelerini dolduran bir sesle, hoca efendi kıyamet surelerini okuyordu. Yâsin'den Râhman Suresi'ne kadar hafif sesle okuyan hoca birden sesini yükseltmeye başlamıştı. Şerif Efendi

bunun hikmetini anlayamadı. Ama odaları dolduran âyet-i kerimenin manasını kavradı.”(Miyasoğlu, 1997:183)

Güzel Ölüm’de; Serpil ani bir hastalıkla vefat eder. Ölüsü camiye götürülür ve namazı kılınır. Daha sonra yakınları tabutu omuzlarında taşıyarak mezarlığa götürürler. Hoca Efendi mezarlıkta her türlü duaları okur ve en son ‘El-Fatiha’” diyerek herkesi dua okumaya davet eder. Herkes dualar okur ve yavaş yavaş dağılırlar.

Yollar ve İzler’de; Lütfiye Hanım köyde kaynanası ile yaşar ve kaynanasından çok çeker. Bir zaman sonra kaynanası vefat eder. Lütfiye Hanım her namaz kıldığında kaynanasından çektiği çileleri hatırlar fakat her seferinde ne olursa olsun ölen kaynanasına rahmet okur.

Tarık Bey İstanbul’da yaşar fakat anne babasının kabri Bursa’dadır. Anne babasının kabrini ziyaret etmeyeli yıllar vardır fakat bazı Cuma gecelerinde okuduğu Yasin-i Şerif’i onların ruhlarına hediye eder ve onlara bolca rahmet okur.

Lütfiye Hanım ailesi ve dünürleri ile Konya’ya gider. Burada Mal Hatunun, Ertuğrul Gazinin ve Osman Gazinin türbelerine uğrarlar ve her kabirde üç İhlas bir Fatiha okurlar. Lütfiye Hanım arabada yavaş yavaş ölüme hazırlanır. Gözleri yarı kapalı bir şekilde ve elinde tesbihiyle, öğle namazının arkasından çekmeyi düşündüğü bin bir ihlaslı tesbih duasını okur. Lütfiye Hanım yolda vefat eder ve ölüsü Konya’ya getirilir. Ailesi ölünün arkasından bir hafta boyunca Kur’an, Mevlit ve hatim dualarını okur.

5.3 Dini Günler

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında İslam dininde kutsal kabul edilen gün ve geceler önemli unsurlardandır. Kahramanlar öyle gün ve gecelerde birçok hayırlı etkinlikler ve ibadetler yapar. Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında önemli gün ve

gecelerden olan Berat gecesi(Kandili), Miraç kandili, Cuma namazı ve Ramazan ayı geniş bir şekilde işlenir.

5.3.1 Berat Gecesi (Kandili)

Berat Gecesi İslam dininde kutsal kabul edilen gecelerden biridir. Berat (Berâet), Arapça'da temize çıkma anlamına gelir. İslam inancına göre bu gecenin bereketli ve feyizli bir gece olması sebebiyle mübarek gece, günahların affı ve kulların temize çıkarılması sebebiyle de Berat gecesi ve kulların ihsana kavuşmaları nedeniyle de rahmet gecesi gibi adlar da verilmiştir. İnananlar arasında bu gecenin şaban ayının 15' ine rastlayan bir gece olduğu, mübarek gecelerden sayıldığı, yaratıkların bir sene içindeki rızıklarına, zengin veya fakir, aziz veya zelil olacaklarına, diriltip öldürüleceklerine ve ecellerine, hacılarla ilgili işlerine dair Allah tarafından meleklerle bilgi verileceğine inanılmaktadır. (Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali s.197)

Yazarın romanlarında şaban ayının on beşinci gününe denk gelen, bağışlanma ve af gecesi olarak bilinen Berat kandili geniş bir şekilde ele alınır. Kahramanlar genellikle sıkıntılardan Berat gecesinde kurtulurlar ve tövbe ederek huzura kavuşurlar.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir bir gece yurttan arkadaşı olan İbrahim ile gece boyunca gezip eğlenir. Gecenin sonundan İbrahim'den ayrılır ve yurda gider. Yurdun kapısının önünde uzun süre oturur ve yurdun yanındaki caminin bu gece ayrı bir şekilde parladığını fark eder. Yurttan arkadaşı olan Cem yurdun penceresinden Beşir'i tanır ve yanına gelir. Beşir, Cem'e İbrahim ile gezdiğini söyler. Cem de İbrahim ile beraber olduğundan aşağı yukarı onun ne yaşadığını tahmin eder fakat hiçbir şey söylemeden sadece bu gecenin Berat gecesi olduğundan haberinin olup olmadığını sorar. Beşir haberinin olmadığını söyleyince Cem, Beşir'i odasına götürür. Odada önce Berat gecesinin önemini anlatır daha sonra onun gusül abdesti alıp camiye gitmesine yardımcı olur. Beşir camiye gider, gerekli ibadetleri yapar ve yurda döner:

“ Beşir, başından geçenleri hiç sormayacağım. Sen de unut her şeyi. Bu gece Berat Gecesi. Yarın her şeye yeniden başlayabilirsin. Her gecenin bir sabahı var. Berat Gecesi'nin kadri bilinmeli. Adı üstünde. Sana vaaz verecek

halim yok. Mezar et bulmaya kalkma. Su ısıtıyorum, temiz çamaşırlarda var. Bu gerginlik bitmeli. Hiç değilse bu gece aldatmayalım kendimizi abi.”(Miyasoğlu, 2009:252)

Dönemeç'te; Fatma ile Ömer düğün hazırlıkları yapılırken kına gecesinin Berat kandiline denk gelmesi gözlerinden kaçır. Bu durum sonradan fark edilir ve ailede huzursuzluğa sebep olur. Berat gecesine denk gelen kına gecesi damat evinde çalgısız çengisiz yapılır. Bahri ile Yavuz da kına gecesine giderler. Bahri sessizce geceyi izler fakat Yavuz kendisini alkol almaktan alıkoyamaz. Yavuz sarhoş olunca Bahri kolundan tutar ve eve götürür. Eve gelirler ve Yavuz sevdiği kız Zeynep'in kocası olan Dursun Bey'e saldırır. Babası Kerim Ağa gürültüden dolayı kavgayı duyar. Kerim Ağa, Yavuz'un böyle bir gecede içmesini ve Dursun Bey'e saldırmasını hazmedemez. Yavuz'a özellikle böyle mübarek bir gecede içtiğinden dayak atar. Aile fertleri Yavuz'u babasının elinden alırlar ve sakin bir odaya götürüp Berat gecesinin önemini anlatırlar:

“- Kanıma dakunuyor Sami! Hazmedemiyorum bu oğlanın yaptıklarını. Dedem fukara çaresizdi. Öteki jandarmayla geliyordu, bunu nesi var? Ben bu itle baş edemezsem insane yüzüne nasıl bakarım? Hayvan! Bir de Berat Gecesi içmeye kalkıyor. Asıl onun için dövecektim, Dursun'un ki bahane oldu. Ulan it, ya dediğimi yaparsın, ya da parçalarını seni!”(Miyasoğlu,1997:179)

5.3.2 Miraç Kandili

Romanlarda değinilen kutsal günlerden biri de Miraç kandilidir.

Sözlükte “yukarı çıkmak, yükselmek” anlamındaki urûc kökünden türemiş bir isim olan miraç kelimesi “yukarı çıkma vasıtası, merdiven” demektir. Terim olarak Hz.Peygamberin göğe yükselişini ve Allah katına çıkışını ifade eder. Olay Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gidiş ve oradan da yükseklerle çıkış şeklinde yorumlandığından kaynaklarda daha çok “'isrâ ve mi'rac” şeklinde geçse de Türkçede mirac kelimesiyle her ikisi de kastedilir. İslami kaynaklarda genellikle ele alındığı şekliyle mirac hadisesi iki safhada meydana gelmiştir. Resul-i Ekrem'in bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yaptığı yolculuğa İsrâ, oradan da göklere yükselmesine Miraç denilmiştir.(Diyanet İşleri Ansiklopedisi, Miraç Maddesi, İstanbul, 2001, c.24, s.300)

Güzel Ölüm'de; Serpil hastanede ölüm döşeğinde yatarken refakatçilerinden biri olan Cevdet Bey gazetede ikinci Kıbrıs harekâtının başladığını okur. Aynı zamanda barış harekâtı miraç kandiline denk geldiğinden Cevdet Bey ellini yukarı kaldırır ve dua eder:

“Şükür Allah’ım bu günleri de gösterdin bu kemter kuluna. Bu Miraç Kandili’nde bizi tekrar sefer etmeye muktedir kıldığın için şükürler olsun Allah’ım.”(Miyasoğlu,2009:230)

5.3.3 Cuma Namazı

Cuma kelimesi Arapça kökenli olup ‘‘toplanma, bir araya gelme, toplu dostluk’’ anlamlarına gelir. Bütün müminlerin üzerinde farz olan Cuma namazı ve Müslümanlar için kutsal bir bayram günü sayılan Cuma günü Miyasoğlu’nun romanlarında önemli temalardan biridir.

Dönemeç’te; Şakir Bey, tahsildar Sami, Mehmet Ziver ve Bahri Battal Gazi Camisinde cuma namazını kılmak için acele ederler. Onlar hızlıca abdest alırlar ve namaza yetişirler. İki rekât namazlarını kıldıktan sonra İmam Efendi cumanın önemini anlatmaya başlar. İmam Efendi Allah u Teâla’nın iman edenlerin cuma ezanı okununca camiye koşmalarını emrettiğini, Cuma gününün özellikle Müslümanlara verildiğini ve hadis ve ayetlerde de bugünün ehemmiyetinin açıkça belirtildiğini anlatır. Camideki başka imam da Cuma günü ruhların toplanıp birbirleriyle tanıştığını, özellikle Cuma günü kabirlerin ziyaret edildiğini, bu günde ölenlerin hiç kabir azabı çekmediğini, cehennem çok sıcak olmadığını, Hazreti Âdem’in Cuma günü yaratıldığını ve yine aynı gün cennetten çıkarıldığını anlatır. İki imam uzun süre vaaz verdikten ve bu günün önemini anlattıktan sonra tüm cemaat dağılır ve herkes kendi işinin başına döner.

Yollar ve İzler’de; Lütfiye Hanım oğlu Engin’in her sabah abdest aldığı fakat hiç namaz kılmadığını fark eder. Oğluna bu durumu fark ettiğini anlatınca oğlu da

fırsat buldukça namaz kıldığını özellikle Cuma günleri namazını kaçırmadığını, Cuma namazını cemaatle kılabilmek için camiye gittiğini söyler.

5.3.4 Ramazan Ayı

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında sahur, imsak, iftar, mukabele, teravih namazı ve fitre gibi Ramazan ayı ile ilgili kavramlar sıkça geçer. On bir ayın sultanı olarak bilinen bu mübarek ay yazarın romanlarında önemli temalardan biridir.

Ramazan'da kılınan teravih namazları, verilen fitreler, sahur ve iftar sohbetleri romanlarda geniş bir şekilde işlenir. Kahramanlar Ramazan ayında huzurludurlar ve her beladan uzak dururlar. Ayrıca onlar düşündükleri ve yapmak istedikleri etkinlikleri Ramazan ayına göre tertiplerler.

Dönemeç'te; Bahri ve ailesi şehirdeki evde kalırlar fakat yazın dinlenmek için köydeki eve giderler. Ramazan ayı yaklaştığı için mevsim bitmeden her zamankinden biraz daha erken şehre dönerler. Annesi hemen Ramazan ayına hazırlıklar yapmaya başlar. Bahri de Şakir Bey'in bürosunda işe başlar.

Bahri, büroya gelir ve ağır bir pastırma kokusunun etrafa yayıldığını fark eder ve pastırmacılığın bu kadar ön plana çıkmasını Ramazan ayına bağlar. Şakir Bey büroya gelir ve Bahri ile birlikte günün gazetelerine bakarlar. Bahri gazetede bu yılki seçimlerin Ramazan ayına denk geldiğini okur ve bu durumdan en çok Şakir Bey'in adamlarının yararlanacağını düşünür.

Fatma ile Ömer'in düğün hazırlıkları yapılırken düğünün özellikle Ramazan ayına denk gelmemesine dikkat edilir. Bu durum dikkate alınırken Berat gecesi herkesin dikkatinden kaçır. Bu gecenin unutulması ailede huzursuzluğa neden olur. Gelin kız Fatma'nın babası Kerim Ağa Ramazan ayından önce olsun diye milletin bağdan inmesini beklemedik fakat ortalığın kandilden dolayı ne hale geldiğini eşi Huriye Hanım bilir ve bir çözüm yolu bulmaya çalışırlar.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanım gelini Aysel ile kahvaltı keyfi yapar. Lütfiye Hanım, Aysel'e Meram Bağlarındaki hatıralarını, ilk gençlik yıllarını, ölen kocasını ve en önemlisi Balbal Hocanın sohbetleriyle Hacıveyszâde'nin vaazlarına yetişme telaşındaki Ramazan günlerini, iftarlarını, sahurlarını ve muhabbetlerini anlatır. Gelini Aysel de büyük bir zevk ile kaynanasını dinler fakat kapı ziline çalmasıyla sohbet yarıda kalır.

5.4 Dini Şahsiyetler

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında önemli konulardan bir diğeri de dini şahsiyetlerdir. Romanlarında dini şahsiyetleri dini cemiyet hayatının olmazsa olmaz bir değeri olarak görür. Dinin bütün coşkusıyla yaşandığı peygamberler ve onlarla birlikte anılan sahabeler dönemine atıflarda bulunur. Ayrıca ilimdeki ve sanattaki büyük isimleri olan evliyaları da sıkça anar.

5.4.1 Peygamberler

Peygamberler haber getirip insanlara yapacakları ve yapamayacakları davranışlar hakkında Allah'ın buyruklarını bildiren kimselerdir. Kısacası Allah'ın elçisi, resulü ve nebisidir.

Mustafa Miyasoğlu romanlarında genel olarak peygamberlerden söz edilirken bazen bir mitolojik olay olarak bazen de onların yaşadıkları mekanlara değinir.

Peygamber olarak sadece Hz. Muhammed'e (s.a.v) değinmez. Aynı şekilde Hz. Âdem'den Hz. Havva'ya, Hz. Ömer'den Hz. İsa'ya gibi çok sayıda peygamberden söz eder.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir ile Kamil ikinci vakti ellerinde çayları ile birlikte terasa çıkarlar ve sohbet ederler. Beşir, Kamil'e içinde yaşadıkları toplumun insanını, kendi köklerinden koparılan ve yalnızlığa itilen, cennetten kovulan ve Havva'sından ayrılan ilk insan Hz. Âdem'inkine benzer bir acıyı yaşamaya mahkum insanlara

benzettiğini anlatır. Ayrıca Hz. Âdem'in yeryüzüne niçin geldiğini, neyi aradığını, kime yönelip medet umacağını bildiğini fakat içinde yaşadıkları toplumun insanının ise dünyada neyi aradığını bile bilmediğini anlatır.

Kamil bu konuşmalardan sonra Beşir'e çok kızar ve kendisini soyu tükenmeye yüz tutmuş bir mahlûk gibi görmenin bir anlamı olmadığını, biran önce kendisini toparlaması gerektiğini söyler ve iyice düşünmesi için onu yalnız bırakır. Beşir de yalnız kalınca daha fazla düşünür ve işin içinden çıkamaz hale gelir. Daha sonra gözlerinden uykunun aktığını fark eder kafasından bin bir türlü soru işaretleriyle odasına uyumaya gider.

Dönemeç'te; Fatma ile Ömer'in kına gecesi Berat gecesine denk geldiğinden dolayı olay işin içinden çıkılmaz bir hal alır. Aynı zamanda kına gecesinde bardaktan boşalırcasına yağmur yağmaya başlar. Aile fertleri bu yağmurun kendi kendine işi çözeceğini, en azından çalgı çenginin olmayacağını hatta böyle yağmaya devam ederse iptal bile olabileceğini düşünürler. Gelinin annesi Huriye Hanım "kurban olduğum Allah, kul sıkışmayınca Hızır'ı göndermezmiş" diye mırıldanmaya başlar ve tekrar işini başına geçer.

Şakir Bey, Tahsildar Sami, Mehmet Ziver ve Bahri cuma namazını kılmak üzere bir camiye girerler. Camide imam efendi cumanın önemini anlatırken Peygamber efendimizin cuma namazı hakkında neler buyurduğunu anlatır. Camideki başka bir imam da Adem aleyhisselamın Cuma günü yaratıldığını ve aynı gün cennetten atıldığını anlatır.

Güzel Ölüm'de; Cevdet Bey ile İhsan sohbet ederler. Serpil istemeden bu konuşmalara kulak misafiri olur. Cevdet Bey uzun uzun Enes Bin Mâlik hazretlerinin halası Hala Sultanı anlatır.

Harun hayır işlerinde çalışan biridir. Aynı zamanda Cevdet Beyin Osmanlıca kurslarına sık sık katılır. Harun vakıf üzerine bir çalışma yapar. Kütüphanede epey belge karıştırdıktan sonra ilk vakfın Hz. İbrahim, ilk mevkufunda Kâbe olduğunu söyler. Daha sonra Hz. Ömer'in Peygamber Efendimize danışarak vakfettiği hurmalıktan bahseder ve İmam Ebu Yusuf Hanefi mezhebindeki vakıf prensiplerinin esasını koyduğunu belirtir.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem, Andre Gide'nin "Dar Kapı" adlı eserini okur. Andre Gide'nin romanındaki vaaz konusunun Hz. İsa'nın sözlerinden ve İncil'den alınan ifadelerle dayandırıldığı söylenilir. Ekrem bu kitabı bitirdikten sonra Necip Fazıl'ın Büyük Kapı macerasını okumaya başlar.

Ekrem, Asuman'dan ayrıldığından beri dalgın dalgın dolaşmaktadır. Ekrem yine bir gün düşüncelerle dışarı çıkar ve Cemil emmi ile karşılaşır. Ekrem, Cemil emminin Hızır gibi yetiştiğini düşünür. O, Cemil emmi ile sohbet eder ve biraz olsun içi ferahlar.

Ekrem, Asuman ve tüm Türkoloji öğrencileri Göksu gezisine giderler. Bunlar dışında o yıl misafir olarak gelen emekli hocalardan Ali Nihat Tarlan ve Mehmet Kaplan da vardır. Ali Nihat Tarlan bir konuşma yapmak ister ve tüm öğrenciler etrafında toplanır. Ali Nihat Tarlan, aşk-ı hakikin cennette Hazret-i Âdem ile Havva'nın birbirlerine duydukları muhabbetle belirtildiğini ama aslında Allah'ın Peygambere duyduğu muhabbet olduğunu, her şeyin en iyisini ve en hakikisini Allah'ın bildiğini ve onun yaptığını anlatır. O, aynı zamanda aşkı da insanların ondan aldığı ve ona aşık olduğunu, Hz. Havva'nın Hz. Âdem yalnız kalmasın diye yaratıldığını söyler ve müsaade isteyip ortamdan ayrılır.

Ekrem, Ali Nihat Tarlan hocasından bunları dinledikten sonra Asuman'ın kulağına eğilir ve " hayatını kurtarmak isteyen kişi onu yitirecektir " dediği söylenen

Hz. İsa bunu mu kastetti acaba diye sorar. Asuman da bir fikri olmadığını ve Ali Nihat Tarlan hoca gitmeden ona sorması gerektiğini söyler.

Yollar ve İzler'de; Aysel lise arkadaşları ile toplanır. Çarşafı hanımlardan Hediye Hanım yayınladığı şiir kitabını herkese hediye eder ve bazı şiirlerini seçerek okur. Kitabı bütünüyle ezilmiş kadınlıktan, peygamber sevgisiyle İslam tarihindeki büyük kadınlara dair inceliklerden söz eder.

5.4.2 Sahabeler

Sahabeler, İslam peygamberi Hz. Muhammed'i görmüş, onunla konuşmuş ve ona inanmış kişilerdir. Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında sahabe konusu genellikle ya herhangi bir sahabenin başından geçen olay aktarılır ya da sahabe türbelerine yapılan gezilerle anlatılır.

Güzel Ölüm'de; Cevdet Bey sürekli fetih rüyaları görmeye başlar. Her sabah karısına Kıbrıs'ta sahabe türbelerinin olduğunu, oranın Müslümanların olduğunu ve hiç değilse Hala Sultanın türbesine kadar Türk ordusunun gitmesi gerektiğini söyler.

Şakir Bey ile Serpil bir parkta buluşurlar. Serpil, Şakir Beye uzun uzun Hala Sultanı anlatır. Serpil ahir ömründe bir hadisin delaletiyle adaya gidip sahabeye hastabakıcılık yapan bu mübarek kadının türbesinin orada olduğunu, Peygamberimizin rüyasını gördüğü Kıbrıs fatihleriyle beraber olmak için dua dilediğini ve rüyasında da bu beraberliği gördüğünü anlatır. Hala Sultan'ın ölüsü de zafer kazanıldıktan sonra Larnaka da gömülür ve daha sonra adayı Hristiyanlardan alan Osmanlılar Hala Sultan'ın mezarını bularak türbe, tekke ve cami olan bir külliye yaptırırlar. Enes Bin Malik hazretlerinin halası Hala Sultan hakkında eski yazı bir tarih kitabından okunulan şeyler çok etkileyici olup, Kıssas-ı Enbiya'da sadece hayvandan düşüp fevt olduğu yazılıdır. Bir de şehâdet müjdesi olan hadis zikredilir.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem, Cemil emmi ile yolda karşılaşır ve içinden “inşallah iyi şeyler söyler” diye dua eder. Cemil emmi Ekrem’e Hz. Peygamberin hicret sırasında evinde misafir eden sahabelerden biri olan Eyüp Sultan Hazretlerini ziyaret etmesini ve bu ziyaretten sonrada Serpil ile arasının düzeleceğini söyler.

5.4.3 Evliyalar

Evliyalar nefsin esaretinden kurtulup, sözleri, işleri ve hareketleriyle İslam’a uygun olan, devamlı Allah-u Teala’yı hatırlayıp anan kimselerdir.

Mustafa Miyasoğlu romanlarında genel olarak evliyalardan söz ederken ya herhangi bir evliyanın başından geçen bir olaya değinir ya da evliya türbelerine yapılan ziyaretlerden söz eder.

Dönemeç'te; Mehmet Ziver İstanbul’dan arkadaşı Şakir Beyi Kayseri de ziyarete gelir. Beraber Seyyid Burhaneddin, Battal Gazi ve İbrahim Tennuri evliyalarının türbelerini gezerler. Bu yerleri gezdikten sonra Şakir Bey o büyük evliya Yunus Emre’nin “şehre varam feryad ü figan koparam” mısrasını hatırlar ve ne yapıp edip sevdiği kız Serpil’in yanına ve o evliyalar şehri olan İstanbul’a gitmesi gerektiğini düşünür.

Güzel Ölüm'de; Cevdet Bey karısına sürekli Şeyhülislam Ebussuud Efendi ve Lala Mustafa Paşadan bahsedip durur. Cevdet Beyin gözü içinde yaşadığı dünyayı göremez hale gelir. Gece sabahlara kadar dua eder ve evliyalardan himmet istemek için türbeleri gezer.

Serpil ile Şakir Bey bir çay bahçesinde buluşurlar. Biraz sohbet ettikten sonra evliya Aziz Mahmud Hüdai Hazretlerinin türbesine giderler ve oradan da Cuma günü tekrar görüşmek üzere ayrılırlar.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanım’ın oğlu Kemal köyde kaybolur. Annesi tüm gün oğlunun bulunması ile uğraşır ve sonunda bulur. Sonraki gün akşama kadar Kemal’i

yanından ayırmaz, elinden tutup evliya dedesinin mezarı ile Tavus Baba türbesine ziyarete götürür.

Lütfiye Hanım oğulları ve dünürleri ile birlikte Konya'ya gitmek üzere yola koyulur. Önce Bursa'ya giderler. Burada Emir sultan başta olmak üzere önemli evliyaların kabirlerini ziyaret ederler. Bursa'dan sonra Bilecik'e giderler. Burada da evliya Şeyh Edebali ve Mal Hatunun türbelerini gezerler. Bütün bu evliya türbelerini gezdikten sonra Konya da Mevlana türbesini ziyaret ederler. Türbeyi gezdikten sonra Tarık Bey hep Mevlana dönemini gözlerinde canlandırmaya çalışır, bunun için de Şems-i Tebrizi'nin geldiği günlerdeki Konya sokaklarını düşünür. Ayrıca burada Seyyid Burhaneddin'den feyz almış pek çok müderris arasında hatırı sayılan bir genç âlim olan Mevlana'nın Şems-i Tebriz ile karşılaştığı anı hayal eder.

5.5 Rüya

İnsanların beden ve ruhen dinlenme ihtiyacının bir sonucu olan uyku hali, insanoğlunun her türlü isteklerini sınırsız bir şekilde ortaya çıkaran ve rüyalara açılan bir kapıdır.

İncelenen romanlarda kahramanların duygu dünyalarına ait ayrıntıların verilmesinde rüyalar önemli bir araç olarak kullanılır. Aynı zamanda görülen bu rüyalar kimi kahramanlar için bir müjde kimileri için de bir ikazdır.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir odasında bir süre Küçük Prens adını verdiği kedisi ile uğraşır. Daha sonra ışığı söndürür, yatağına girer ve hemen uyuyakalır. Bir süre sonra Küçük Prens'in sesiyle uyanır. Kedi, Beşir'e bakar ve acı acı miyavlar. Beşir ise yataktan kalkmak istemez, gördüğü karmakarışık rüyaları düşünür. Beşir, rüyasında bir masada oturmakta ve yemek yemektedir. Yanında kim olduğunu bilmediği bir adam veya kadın vardır. Bu kişi sürekli Beşir'e bir şeyler anlatır. Birden kapı açılır ve on dokuzuncu yüzyıl giyimiyle bir çift kapıda görünür. Tiyatro oyuncularına özgü

bir ölçülükle ilerler, arkalarından bir çift daha ve başka bir kadın ve erkek daha görünür. Kadınlar uzun etekli ve şapkalı kostümleriyle, erkekler ise simsiyah kostümleriyle gülümser. Beşir bu rüyayı görür ve uzun süre etkisinde kaldığından yataktan çıkamaz. Fakat Beşir kedinin miyavlamasına daha fazla dayanamaz, yataktan iner, kediyi alır ve beraberce uyurlar.

Beşir bir süre sonra tekrardan hoparlörden yükselen ezan sesiyle uyanır. Toparlanıp ezanı dinlemek ister. Ezan bittikten sonra Beşir uyuyakalır fakat bir iki saat sonra korkuyla uyanır. Bu sefer ne kedi, ne ezan, ne de başka bir şey yüzünden değil yalnızca korkudan, rüyanın baskısından uyanır:

“ İçimi büyük bir sıkıntı kapladı. Öncekiler bir yana işte bu rüya baskının habercisidir. Artık rüyanın olumsuzluğu başladı demektir. Birbirinden karışık rüyalar uykumu böler, rüya gördüğümde canım sıkılır, bu sıkıntıyla uyur, rüya ile yeniden uyanırım. Bu bütün gece hatta dört beş gece sürer, ne yapacağımı bilemem. Uyku ilacına alışmaktan korktuğumdan, direnebildiğim kadar direnir, sonunda en son bitkin, deliksiz uyur ve rüyaları hatırlamadığıma sevinerek kurtulurum. Ama işte rüyaları düşünmek, düşünmekten kendimi alamamak en büyük derdimdir ve bozgunum böyle başlar.” (Miyasoğlu,2009:93)

Beşir bu rüyaları düşünerek uyumaya çalışır ve yatakta bir süre direndikten sonra uyur fakat bu sefer de rüyasında uzun koridorları olan, çok katlı ve çok odalı beton bir bina görür. Bu bina alttan bir buçuk metre yüksekliğe kadar siyah boyalıdır. Yukarısı ve tavan bütün koridorlarda beyazdır. Yer yer görülen kırmızı lekeler, beyaz duvarda kuruyan kan rengini andırmaktadır. Beşir bu koridorlardan birini hızla geçer. Bu koridorda hiç kapı yoktur, dümdüz bir kanal gibi boşluktur.

Beşir ikinci kata çıkar, cam bölmeyle ayrılan, yarısında birbiriyle tartışan bir kalabalık görür. Bu kalabalığı görünce koşarak üst kata çıkmak ister. Merdivenlerde gördüğü sarı elbiseli adama annesini sorar, adam biraz düşünür, kırmızı piposundan bir nefes çeker ve kahkaha atarak güler. Beşir’e neden annesini aradığını sorar ve kaybedilen şeyin burada aranmadığını söyler. Beşir de kendisinin de kaybolduğunu hiç değilse annesinin yanında olması gerektiğini söyler. Tam bunu söyledikten sonra

da buraya aslında annesini aramak için gelmediğini hatırlar. Sarı elbiseli adam hızla merdivenleri iner ve Beşir'e bir ölü olduğunu söyler ve ortadan kaybolur. Adam gittikten sonra Beşir “ya annem” diye bağırır. Merdivenin başında başka bir adam görünür. O adam Beşir'e “anneler burada, bağırma uyuyorlar” der. Beşir adama yaklaşır ve annesini sorar. Adam bilmediğini, burada kimsenin ismi olmadığını, herkesin anne olduğunu ve yarın görüş günü olduğunu belirtir. Ayrıca O, Beşir'e bugünün yasak olduğunu söyler ve kolundan tutarak dışarı atmaya çalışır. Tam o sırada bir kapı açılır ve içerden “yavrum” diyerek bir kadın çıkar. Kadın, Beşir'i adamın elinden kurtarır ve odasına götürür. Kadının odası tabut gibi olup üzerindeki beyaz geceliği içinde çıplaktır ve annesi değildir. Kadın yatağın üzerinde oturur ve Beşir'e ellerini uzatır. Beşir korku ile kendisini dışarı atar ve az önceki arkası dönük siyahlı adamı görür. Beşir hafif adımlarla koridor boyunca yürümeye çalışır. Onun önüne başka bir kapı gelir ve içerden yine aynı kadın çıkar. Bu döngü koridor boyunca sürer. Beşir her birinden başka bir kadın çıkar diye yürür fakat her seferinden aynı kadının yaşlı ve çarpık gülümsemesini görür. Beşir geri döner ve hızla geldiği yerden çıkmak ister. Beşir bu sefer de her kapıdan aynı yüzle bakan kadınları arkasında bulur.

O hiçbirinin annesini olmadığını fark eder ve siyah elbiseli adamın sırtı görünür. Siyah elbiseli adam döner ve gülmeye başlar. Adam, Beşir'in yurttan arkadaşı olan İbrahim'dir. Beşir onu tanır ve emin olmak için “İbrahim sen misin?” diye sorar. İbrahim, evet diyerek, hep çatıştığı, alt etmek istediği adam olduğunu ve ondan asla kurtulamayacağını söyler. Beşir çaresizce bu olanların ne olduğunu söyler. İbrahim “anneler ve çocuklar” adlı bir oyunun olduğunu söyler. Beşir “yeter yeter “diye bağırınca omzundan bir el uzanır ve üvey annesi olan Kadriye Hanımın onu

tuttuğunu görür. Kadriye Hanım, Beşir'i alır, burada ne aradığını sorarak orada bulunmasını milletin kötüye yoracağını söyler ve o da ortadan kaybolur.

Beşir bu korku ile rüyadan uyanır ve uykuyla uyanıklık arasında geçirdiği birkaç saatten sonra kendini yurttan dışarı atar. Yolda rüyasında gördüğü İbrahim ile karşılaşır ve rüyasını anlatır.

Dönemeç'te; Şakir Bey ile Mehmet Ziver şehri dolaştıklarından çok yorulurlar ve eve gelirler. Mehmet Ziver yol yorgunu olduğundan hemen uyuyakalır. Şakir Bey ise “stajımı niye İstanbul da yapmadım, İstanbul'a gitsem mi?” diye düşündüğünden bir türlü uyuyamaz. Şakir Bey en son şeytanın vesvesesinden abdest alır ve namaz kılar ancak namazdan sonra tekrar uyuyamaz. Şakir Bey bu sefer de içindekileri bir kağıda yazmak ister. Masanın başına geçer ve yazmaya başlar. O, masa başında elinden kalem bir süre sonra düşer ve gözleri kapanır. Gözlerinin kapanması ile kendini Küçüksu Köşkünün önündeki suların içinde bulur. Bütün çabalarına rağmen burnunu suların üstünde tutamaz. Bezen sıçrayarak hava almaya çalışır fakat bir türlü beceremez. Ara sıra gücünü toparlayarak sahile doğru kendini atar ama yüzmeyi bilmediği için bir türlü ilerleyemez. Sonra nefesini tutarak su seviyesinden sahile doğru bakar ve Serpil'in sahilden kendisine el salladığını fark eder. Serpil ona sadece elini sallar, kurtarmak için hiçbir şey yapmaz. Şakir Bey göz göre göre öleceğini düşünür. Serpil ise Şakir Bey'in numara yaptığını zanneder. Şakir Bey ne kadar battığını bilemeden epeyce bir zaman sularda debelendikten sonra, bir elin kendisini tutup sahile çektiğini fark eder ve sahildeki eski iskelenin ayaklarına kadar gelirler. Kendisi oraya kadar sürükleyen elin sahibine teşekkür bile edemedi adam sulara dalıp köşke doğru yüzmeye başlar. Şakir Bey, iskeleden daha rahat sahile çıkabileceğine inandığı için tahtalara tutuna tutuna suyun içinde kendisini sürüklemeye çalışır ve tırmanarak sahile çıkar.

Şakir Bey kendisini kurtaran adama el salları ve bağırmaya çalışır fakat boğazı yandığından sesi çıkmaz. O ensesinden gördüğü adamın kır saçlarını Fehim Bey'e benzetir. O mu değil mi diye düşünürken Serpil'i hatırlar ve Serpil'in geçirdiğı ölüm tehlikesinin farkından olmadığını düşünür. Şakir Bey ayağı kalkmaya çalışır, neredeyse suya tekrar düşecek gibi olur ve irkilir. Daha sonra olduğu yerde oturur, omuzlarının çok üşüdüğünü fark eder ve ovalamaya çalışır. Şakir Bey rüyadan korku ile uyanır. Uyandıığında defterin yere düştüğünü ve ellerinin çaprazlama bir şekilde göğsünde durduğunu fark eder. Şakir Bey toparlanmaya çalışır ve yatağına geçerek tekrardan uyumaya çalışır.

Güzel Ölüm'de; Şakir Bey aldığı İngilizce dersleri için hocası Mr.Lambent'in evine gider. Burada Reha, Emma, Will ve Andre'nin de olduğunu görür. Şakir Bey onlarda birlikte oturur ve sohbet ederler. Daha sonra Şakir Bey saatin hayli geç olduğunu söyler ve eve dönerek hemen odasına geçer, berbat bir gece geçirdiğini düşünür ve uyumaya çalışır. Yabancı ve özenti suratlar birbirine karışarak Şakir Bey'in rüyasına girer. Emma, Will, Reha ve Andre hep bir karışıklık içinde yüzerler ve çeşitli dillerden bir şeyler söylerler. Şakir Bey, Reha'yı keçi sakalından tutarak fırlatır, Will'i balkondan düşürür, Emma'nın ağzını yırtarak Andre ile birlikte sulara atar fakat az bir süre sonra hepsi yeniden karşısına çıkar. Reha sırtarak, "Mr.Lambent bunu sizden beklemezdim" diyerek, Emma da önce Andre'yi sonra Şakir Bey'in tanıdığı bütün insanları geniş ağzından çıkararak geri gelir. Daha sonra Emma'nın yüzü ve ağzı öyle bir hale geliyor ki Şakir Bey dehşete düşer. Bir deniz canavarı haline gelen Emma, önce ağzından çıkardıklarını sonra da Boğaz sahili boyunca önüne gelen bütün canlıları yutar.

Şakir Bey arkadaşı Remzi ile bir tekneye biner ve bu deniz canavarını öldürmeye çalışır. Makineli tüfek, zıpkın hiçbirini fayda etmez ve onu dinamitlemekten başka

çare bulamazlar. Üstelik canavarlaşan Emma bu tekneye de saldırır. Bu arada nereden geldiğini, tekneye nasıl bindiklerini kestiremedikleri Serpil, canavarın son hücumunda denize düşer ve sulara batar. Şakir Bey ter içinde çırpınırken birden Fehim Bey görünür ve “korkmayın Serpil şimdi huzur içinde, siz kendinizi kurtarmaya çalışın” der ve o da sonradan kaybolur.

Bu sırada kapı çalınır ve Şakir Bey korku ile uyanır. Ev arkadaşı Remzi, Şakir Bey’in bu halini görünce neden bu kadar kötü görüldüğünü sorar. Şakir Bey de kötü bir rüyadan uyandığını söyleyince Remzi kolundan tutar, kendisine gelmesi için lavaboya götürür ve elini yüzünü yıkamasına yardımcı olur.

Şakir Bey ev arkadaşı Remzi ile birlikte gece misafirlğine gider. Burada dört arkadaş uzun süre sohbet ederler. Daha sonra herkes uyumak üzere odasına çekilir. Şakir Bey rüyasında kendini romancı Ali’nin anlattığı türden romanların yazarı olarak bulur. Romanında köydeki dere başında geçen çocukluğunu, babası öldükten sonra üç çocukla bir köylü kadının hangi güçlükleri yendiğini anlatır. Birde çocukluk aşkı olan, annesinin akrabası olan bir zenginin sarışın, hastalıklı gibi solgun görünen yüzü ve Serpil’i andıran hareketlerini anlatır.

Şakir Bey bu rüyanın bir yerinde tiz bir çığlık duyarak uyanır ve etrafına bakınır. Şakir Bey bir süre etrafı dinler fakat hiçbir ses duymamaktadır. Onun içinde biraz önce gördüğü rüyanın ezikliği olup kendi kendine “demek Serpil’i ta çocukluğumdan beri seviyormuşum” diye düşünür ve bu kez de kendisini başka bir rüyada Serpil ile yaşadığı Ankara günlerinin benzeri bir romanın yazarı olarak bulur. Şakir Bey çok sonra ezan sesi ile uyanır, içini bir sıkıntı kaplar ve bu sıkıntıdan kurtulmak için camiye namaz kılmaya gider.

Serpil gece boyunca kötü rüyaların saldırısına uğrar. Serpil rüyasında kıyametin kendisi için koptuğunu, her şeyin, dağların, tepelerin, apartmanların hallaç pamuğu

gibi atıldığını, bunların hepsinin başına yıkıldığını ve Sûr'a'nın üfürüldüğünü görür. Serpil bu rüyadan korku ile uyanır ve annesinin yanına gider. Serpil, annesine rüyasında kıyametin koptuğunu, hoş bir duygu ile uyanmadığını, çok korktuğunu ve neye alamet olduğunu sorar. Annesi de rüya tabiri yapacak durumda olmadığını, inşallah hayırlı olduğunu ve ilk defa rüyasında kıyameti göreni duyduğunu söyler.

Serpil rüyayı gördüğü gecenin sabahında Şakir Bey ile buluşur. Gördüğü korkunç rüyayı annesinden sonra Şakir Bey'e anlatır. Şakir Bey de değişik bir rüya olduğunu söyleyerek geçiştirmek ister. Şakir Bey ve Serpil gün boyunca beraber gezerler. Daha sonra Şakir Bey geç saatte Serpil'i eve bırakır. Serpil o gece aniden hastalanarak hastaneye kaldırılır ve iki gün sonra kıyameti kopar, vefat eder.

Bir Aşk Serüvenin'de; Ekrem, Kayseri'ye ailesinin yanına gider. Kayseri'ye geldiğinde bir günde hastalanır ve gripin pençesine iyiden iyiye düşer. Fakat sürekli yatarak ne iyileşir ne de kendisinde ders çalışacak güç ve istek bulur. Bir yandan da uyudukça rüyaların saldırısına uğrar. Halbuki en çok bu rüyalardan kurtulabilmek, evden dışarı çıkmadan derslerine kapanmak ve hazıranda okulu bitirmek için Kayseri'ye gelmiştir.

Ekrem yolda arkadaşı Şefik ile karşılaşır. Şefik hapishaneden yeni çıkan biridir. Yol boyunca Ekrem'e nasıl bir değişim geçirdiğini, bunun düpedüz ilahi bir lütuf olduğunu ve her gece rüyasında asıldığını yahut kurşuna dizildiğini gördüğünü anlatır. Bu yüzden de ister istemez ölümü düşündüğünü ve ölümü bir türlü aklından çıkaramadığını söyler. Daha sonra bir müddet daha sohbet ederler ve tekrar görüşmek üzere ayrılırlar.

Yollar ve İzler'de; Lütfiye Hanım iki oğlu, gelinleri ve dünürleri ile Konya'ya gitmek üzere yola koyulur. Lütfiye Hanım yol boyunca gördüğü rüyaları anlatır. Bir gece rüyasında gelini Aysel'in kucağında bir oğlan bir kız çocuğunun olduğunu ve

ikisinin de bembeyaz bir biberon emdiğini görür. Lütfiye Hanım bu rüyayı anlatınca dünürü Tarık Bey biraz olsun rüya tabiri bildiğini ve rüyalarda Allah'ın gaybî işaretlerinin olduğunu söyler. Tarık Bey daha sonra çocuğun kismete delalet ettiğini, erkek çocuğun güzel habere, kız çocuğun ise bolluğa, kolaylığa ve hayırlı işlere delalet ettiğini söyler. Tarık Bey ayrıca bazılarının kız çocuğa kızgın haber, erkek çocuğa ise Sure-i Yusuf'taki bir ayetin işareti ile müjdeye delil sayıldığını da anlatır.

Lütfiye Hanım yolda biraz olsun kestirmek ister. Gözlerini kapatır kapatmaz da rüyasında ölen kocasını, Kamil Efendiyi görür. İki ailenin yol boyunca başlarına sürekli çeşitli kazalar gelir ve bu tehlikeli kazalara karşı her seferinde sanki onları görünmez bir varlık kollar, kıl payı kurtulurlar. Lütfiye Hanım bu rüyayı gördüğünden bu yana bir şeylerin değişeceğini hisseder. Çok zaman geçmeden bu ailelerin önlerine tekrardan büyük bir kamyon çıkar ve son anda büyük bir felaketten kurtulurlar. Bu sırada Lütfiye Hanım'ın "Allah Allah" dediği duyulur. Engin doktor olduğundan hemen annesinin nabzını yoklar ancak vefat ettiğini anlar.

5.6 Doğu Batı Karşılaştırması

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında Batının İslam dünyasına tavrı genellikle düşmancadır. Yazar, Ortadoğu İslamı ve Avrupa Hıristiyanlığını romanlarında geniş bir şekilde ele alır. Ortadoğuda siyasi tartışmalarda baskın olan iki düşünce milliyetçilik ve sosyalizm olduğundan onun romanlarında bu ideolojiler önemli bir yer tutar.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir ile Kamil bir kahveye girerler ancak boş masa bulamadıklarından herhangi bir kalabalık masaya otururlar. Masada Ortadoğu ülkelerindeki sosyalizmden, Asya tipi üretim tarzından, Osmanlı toplum yapısından, Doğu ile Batı arasında sallanan Türkiye'nin geleceğinden söz edilir. Kamil hemen sohbe katılır fakat Beşir sadece dinlemek ister. Biran Kamil, Beşir'i dürter ve onun

bu konu hakkında ne düşündüğünü sorar. Beşir de sosyalizmin moda veya inancını yitirmiş yöneticilerin batılı görünme hevesi olduğunu söyleyince Kamil dâhil herkes şaşkınlıkla Beşir'e bakar:

“Hristiyan misyonerlerden kalan boşluğu sosyalist aydınlar doldurdu. Batının yıllar yılı özlemini çektiği, rüyasını görüp bir türlü gerçekleştiremediği insani düzeni Osmanlı Devleti gerçekleştirmişti. Ne istediğini, nerelerden geldiğini bilmeyen genç aydınlar yani yüz yıldır batı sularında dolaşan ve bir türlü yanlışlardan kurtulamaya nesiller, batıdan öğrendikleri her şeyi kutsal biliyor ve onlara eşir haklara sahip olmak için sosyalizme cankurtaran simidi gibi sarılıyor sonunda. Bütün özelliklerimizi ve bizi biz yapan tarihi değerlerimizi inkâr etmeden sosyalist bir düzen kurulamaz. Batılı için bu mümkün belki. Temelde Hristiyan olan bir dünyanın sosyal görüşleridir çünkü.” (Miyasoğlu, 2009:195)

Kamuran, Beşir'i eve davet eder. Beşir de davetini geri çeviremediğinden Kamuran'ın verdiği adrese gider. Bir süre havadan sudan sohbet ederler. Daha sonra Kamuran, Beşir'e yakması için Amerikan sigarası uzatır. Beşir istemediğini söyleyince kendisinin de hiç sevmediğini fakat Türk tütününü annesinin evde yasakladığını bu yüzden de mecburen içtiğini söyler. Amerikan sigarası üzerine bir süre tartıştıktan sonra Kamuran, Beşir'e şimdye kadar Kitab-ı Mukkades'e çok kez baktığını, birçok yerini ezbere bildiğini fakat eline hiç Kur'an'ı almadığını ve uzun yıllardan beri sesini bile duymadığını anlatır. Kamuran ve Beşir uzun süre bu konuyu da tartışırlar. Daha sonra Beşir saatin çok geç olduğunu söyler ve müsaade isteyerek kalkmak ister.

Dönemeç'te; Şakir Bey bürosunda öğrencileri ile oturur, günün gazetesini alır ve Pakistan Halk Partisinin kurucusu olan Zülfikar Ali Butto'nun Pakistan'ı nasıl ikiye böldüklerini ve modernleştirmek görüntüsü arkasında nasıl laikleştirdiklerini anlattığını görür. Kendi kendine söylenmeye başlayan Şakir Beye öğrencileri şaşkınlıkla bakarlar ve olayı ne olduğunu çözmeye çalışırlar. Şakir Bey gazetede okuduklarını öğrencilerine anlatınca öğrencilerden birinin yeni kurulan İslam devletleri hakkında doğru dürüst bir fikir sahibi olamadıklarını dile getirir. Başka bir

öğrenci de arkadaşını destekleyerek Libya'yı örnek olarak verir. Her gün Libya hakkında değişik haberlerin çıktığını, kimisinin Arap milliyetçiliğinin gönüllüsü dediğini, kimisinin Kaddafi'nin sosyalistliğini maske sayarak İslamcı bir devlet adamı olduğunu ve Osmanlı hakkında da emperyalist falan dediklerini söyler.

Şakir Bey öğrencilerinden bunları duyunca Kaddafi'nin Sünusiler gibi dindar bir hanedanı devirerek iş başına geldiğini, çölde bir basın toplantısı yaptığını, bu toplantıda ünlü Fransız düşünürlerinden olan Sartre'ı eleştirdiğini, Batı düşüncesinden haberdar olduğunu ve bu toplantı ile Batılıları şaşırttığını ayrıca Ugandalı asker olan İdi Amin'in de böyle olduğunu anlatır. Bu anlatılanlardan sonra başka bir öğrenci Şakir Bey'e “ yani İdi Amin de mi iyi niyetli size göre?” diye bir soru sorar. Şakir Bey de İdi Amin'in atıp tutmalarıyla, 22 yaşında dünyada boks şampiyonu olan Muhammed Ali'nin yumrukları arasında çok yakın bir benzerlik olduğunu ve ikisinin de tek başlarına Batı dünyasının değer yargılarını küçümsediğini söyler. Ayrıca Muhammed Ali de, İdi Amin de, Kaddafi de her fırsatta İslamı yüceltiyorlar deyince ortalık iyice kızışır ve tartışma iyice alevlenir. Şakir Bey bir süre daha öğrencileri ile bu konuyu tartışır. Daha sonra kimi öğrencisi sinirle çıkar, kimisi Şakir Bey'in görüşlerine katılarak odada kalır. Herkes yavaş yavaş dağıldıktan sonrada Şakir Bey ve Bahri de büroyu kapatıp çıkarlar.

Güzel Ölüm'de; Şakir Bey bir akşam Mr.Lambent'in evine ders almaya geldiğinde Emma ile Reha'yı da orada görür. Şakir Bey o akşam orada konuşulandan dolayı Emma'yı hep bir isterik kadın olarak düşünmekten kendini alamaz. Katolik olmasına rağmen ateistliğini övünerek açığa vuran bir Fransız ile dolaşması da bunu gösterir. Şakir Bey, Emma'nın suratına bakarken bir kadından çok hatırlayabildiği pek çok Batılının çehresini birleştiren bir yüzle karşı karşıya olduğuna hükmeder.

Şakir Bey ile Reha Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili konuşurlar. Reha bu harekât hakkında ileri geri konuşmaya başlayınca Şakir Bey de Batılıların, Türklerin ve Müslümanların onlar için ciddi bir tehlike olduğunu anlayınca aleyhlerine yazıp çizdiklerini söyler. Ayrıca bu harekâtın İslam dünyasını yeniden bir araya getireceğini söyler ve Reha'nın yanından uzaklaşır.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem, kültür ve hayat tarz farkının doğurduğu çekingenlik ile Asuman'dan ayrılır. Ekrem, Kerem ile Aslı'nın yaşadığı din ve medeniyet çatışmasını düşünerek meselenin içinden çıkamaz ve Asuman'dan iyice uzaklaşır. Bu durumu Asuman'ın da Ekrem'in de hocası olan Feride Hanım öğrenir. Feride Hanım bu konuyu konuşmak için Ekrem'i arar fakat ulaşamaz. Ekrem'e ulaşamayınca da Ekrem'in ev arkadaşı ve yakın dostu olan Faruk ile görüşür. Faruk'a Ekrem'in neden böyle yaptığını, derdinin ne olduğunu sorar. Faruk da Kerem ile Aslı hikâyesinin ikisini de çok etkilediği anlatır. Bunun üzerine Feride Hanım, birbirini seven insanların bu kadar acı çekmelerinin doğru olmadığını, Ekrem ile Kerem arasındaki isim benzerliğinin onu çok etkilediğini ve mutlaka bu konuları konuşmak için Ekrem'e ulaşması gerektiğini söyler:

“ Hikayenin çağdaş yorumunu yaparken çağdaş bir trajedi kurgulamışsınız. Buna ne lüzum var? Kültürler öylesine karışıyor ki, neredeyse doğu batı farkı yok olacak eğer Hristiyan-Müslüman ayrılığı olmazsa. Siz kalkmış aynı ülke insanların kültür farkından inanç ve medeniyet farklarına gidiyorsunuz.” (Miyaoğlu, 2009:68)

Faruk, Feride Hanım ile konuştuğundan sonra kendini neden Kerem ile Aslı yorumuna bu kadar kaptırdığını düşünür. O günlerde Ekrem'in Asuman'dan kaçışını haklı göstermek için Rudyard Kipling'in “Doğu doğudur Batı da Batı” sözüne sıkı sıkıya yapıştıklarını halbuki Kur'anda “Doğu da Batı da Allah'ındır” denildiğini tamamen unuttuklarını ve bunu hiç dikkate almadıklarını hatırlar. Ayrıca Batıdaki

değişimin bütün dünyayı etkilediğini umursamadan eski sınırların geçerliliğine bağlanırlar ve bu yüzden de işin içinden çıkamaz hale gelirler.

5.7 Dini Aydınlanma

Anlatıcı iki farklı romanda kahramanların yeni bir hayat başlangıcını ve dini uyanışı kandille sağlar. Bu kandil her iki romanın olay zamanına uygun olarak Berat kandilidir. Mustafa Miyasoğlu kandillerin manevi ağırlığını romanlarına taşır. “*Kaybolmuş Günler*” ve “*Dönemeç*”adlı romanlarda farklı vesilelerle dini uyanış ve dini aydınlanma oluşturmak ister.

Anlatıcının bu iki romanında yazarın iç aydınlığa ve dini uyanışa yüklediği önem dile getirilir. Romanda belirli bir zaman dilimleriyle insanların yenilenmesine fırsatlar verilir. “*Kaybolmuş Günler*” ve “*Dönemeç*” adlı romanlarda kandil teması işlenerek toplumun iç aydınlığa ve huzura inandığı göstermektedir.

Kaybolmuş Günler’de; romanın başkişisi olan Beşir Güner İstanbul’a üniversite okumak için gelir. Annesi, Beşir on yaşındayken vefat eder, babası iki çocuklu bir kadınla evlenir. Öz kardeşini çıkarıcı bir kişilikte olduğundan babasına, kendisini ise hep acı çektiğini düşündüğünden annesine benzetir. Beşir yalnızca öğretmen çıkaran bir fakülteye öğretmen olmamak kararıyla giren, iyi bir öğrenci sayıldığı halde dört yıllık bölümü beş yılda bitiremeyen ve Doğulu mu Batılı mı olduğuna henüz karar veremeyen bir edebiyat, felsefe ve filoloji öğrencisidir.

Beşir, hayatı tamamen yanlış yaşadığından, hayatın içinde kaybolduğundan ve hayatın onun için hiçbir manası olmadığından çevresindekileri iç dünyasına yakın bulmamaktadır. Annesinin, kardeşinin, hattat Cem’in, High School Kamuran’ın ve öğretmen Nezihe’nin dünyada bir yerlerinin ve amaçlarının olduğunu fakat kendisinin amaçsız yaşadığını ve bu dünyada hiçbir işe yaramadığını düşünmektedir.

Beşir'in böyle bir hayatı yaşayış tarzının okulu bitirip bitirmemesiyle alakası yoktur. Üniversiteye yerleşip İstanbul'a geldiğinde kendisine her şeyin iyi olacağına dair güveni vardır fakat sonra ne olduysa gözünde her şey anlamını yitirir. Kendini başarısızlığa ve yitip gitmeye mahkum hisseder. Daha sonra da her şey onu gün gün bozguna götürmeye başlar:

“ Benim bozgunum, her biri bir yerlerde harcanan bir kuşağın bozgunudur. Hala bozgunu durdurulamamış bir devletin topraklarında yaşıyoruz. Her parça kendi içinde küçük parçalara her grup kendi içinde küçük gruplara ayrılıyor. Ve çeşitli etkile altında yaşamasını sürdüren halk geleneksel hayatı içinde ne yönde geliştiği bilinmeyen bir değişimi yaşıyor. Temel değerlerinin yön vermediği aydınları da, az buçuk bildiği ve çoğu zaman pek inanmadığı hayat ve düşünce kırıntıları içinde gün geçiyor. Neye inanacağız, kimi niçin seveceğiz? Bize öğretilenlerle dünyanın hiçbir ilgisi yok. Ne kendi gerçeğimizi, ne değerlerimizi, ne dostumuzu-düşmanımızı ne de sözcülüğünü yapmamız istenilen batılı gibi yaşamanın anlamını biliyoruz.”(Miyasoğlu,2009:143)

Beşir bir bozgunun doğurduğu boşlukta yaşadığının farkındadır. Böyle bir durumda bunalmaktan kurtulup yeni bir yaşam ve yeni bir çevre için baş kaldırmanın gereğine inanmaktadır.

Bu sorunlarla kişilik sorunu yaşayan Beşir, romanın sonuna doğru yeni bir hayata ve başlangıca doğru adım atar. Bir gece ansızın bu sorunlara çözüm yolu bulabilmek için kendini yurttan dışarı atar. Yolda yurttan arkadaşı olan İbrahim ile karşılaşır. İbrahim, kendisini çok özlediğini söyleyince Beşir'de geceyi onunla beraber geçirir. İbrahim, Beşir'i tekeli kokusunun ağır olduğu bir mekana götürmek ister. Beşir o mekanın öyle olduğunu bildiği halde mekana girer. Kısa bir eğlenceden sonra İbrahim fazla alkol aldığından ne dediğini bilemez hale gelir ve Beşir, İbrahim'i mekandan çıkarmak zorunda kalır. İbrahim sarhoş olduğundan yolda geçen kızlara sarkar ve Beşir'i kötü yerlere götürmeye çalışır. Beşir hiçbir şekilde ikna olmayınca İbrahim'i bir kahveye götürür ve acı bir kahve içirir. İbrahim kendini iyi hissetmeye başlayınca dostça el sıkışıp ayrılırlar. Ayrıldıklarında gece yarısı

olduğundan Beşir'in yurda gitmekten başka çaresi yoktu. Yurda yanaştığında caminin ışıklarından bugünün önemli bir gün olduğunu anlar ve kendisinin geceyi nelerle geçirdiğini düşünür.

Romanın olay örgüsünde farklı bir bakış açısını anlatan bu bölümde anlatıcı, romanın başkişisi olan Beşir Güner'in karanlıktan aydınlığa çıkışını Berat gecesine bağlar ve kahramanının dini uyanış ve aydınlığında ortaya çıkan yüzünü gösterir.

Dönemeç'te; asi tip olan Yavuz kişisel ve ailevi sorunlarla boğuşmaktadır. Ailesi de onun bu durumuna oldukça üzülmekte, ona kızmakta ve bir çözüm bulması için onu sıkıştırılmaktadır. Yavuz'un gerçekleştirdiği bir olaydan dolayı aile fertleri ona şiddetle kızar ve olayın Berat Gecesine denk gelmesi durumu iyice çıkmaza sokar. Ailede söz sahibi Kerim Ağanın kızı, Yavuz'un kardeşi Fatma evlenmektedir. Fatma ile Ömer'in düğün hazırlıkları yapılmaktadır. Düğün telaşı ailede tatlı bir telaşa dönüşür. Ancak aile içinde düğün hazırlıkları esnasında kadınlar arasındaki rekabet ve çekişme gün yüzüne çıkar. Çene yarışmaları, öfkeler ve fiskoslar romanda geniş bir şekilde ele alınır. Ancak düğün gecesinin Kandil gecesine denk gelmesi eğlence açısından ailede huzursuzluğa neden olur, üstelik Yavuz'un o gecede içmesi, sevdiği kadın Zeynep'in kocasına saldırarak rezalet çıkarması bardağı taşıır. Kerim Ağa oğlu Yavuz'un Berat gecesinde içtiğini, onca yaptıklarını hazmedemediğini söyler ve Yavuz'a kötü bir şekilde dayak atmaya başlar. Aile fertleri de Yavuz'u Kerim Ağa'nın elinden kurtarmaya çalışırlar. Yavuz babasının elinden çıkarılınca annesi ona Berat Gecesinin önemi anlatılarak öğütler vermeye başlanır. Bunun üzerine Yavuz da bundan sonra hayatını düzene koyacağına ve böyle şeylerden uzak duracağına söz verir.

5.8 Batıl İnançlar

Batıl inançlar, bazı insanlar üzerinde etkisi olan inanç türlerindedir. “Boş, asılsız vb.” anlamlara gelen bu kavram dine ayrı olmasının yanı sıra akıl ve bilimle de açıklanabilirliği yoktur.

Yazarın romanlarında batıl inançlar konusu genel olarak bakıldığında kahramanlar ya hacı hocanın yanına gidip muska yaptırırlar ya da Hak aşığı olan birinin her dediğinin çıktığına inanırlar.

Dönemeç'te; Şakir Beyin annesini Fadime Ana çocuklarının en küçük hastalıklarında bile hacı hoca dolaşır, muska yazdırır, şerbet okutur, zaman zaman un tütürür, çocuklarına nazar değmesin diye ceplerine çeşit çeşit şeyler doldurur.

Hanımanne, bütün genç kızların örnek aldığı bir hanımefendidir. On beşini geçen genç kızlar giyim kuşamlarından, yiyip içtiklerine, akraba ve tanıdık ile yabancılara nasıl davranacaklarına kadar soru cevap yoluyla Hanımanne tarafından imtihandan geçilir. Hanımanne, Fikriye Hanımı kızı gibi sever. Fikriye Hanımın kocası Halit Efendi namazında niyazında ve arkadaşlarına göre bir hayli düzenli biridir. Fikriye Hanım da sürekli kocasının *bu haliyle belli belirsiz övünür ve etrafındakilere nispet yapar:*

“Allah karıyla kocayı aynı topraktan yaratmış derler, bak ben de öyleyim. Çocuklarıma, evime, kocamın hizmetine titrerim. Sonra ikimizin de soyu soppu belli. Asilin dalından asıl demişler. Boşa mı demişler...”(Miyasoğlu, 1997:62)

Fikriye Hanımın yeğenleri Fatma ve Zeynep Hanımannden uzak büyürler. Anneleri bu durumdan memnun olur fakat eltileri Şefika, Hanımanne aleyhtarlığını pek doğru bulmaz. Ona göre Hanımannden kaçan Kara Fadime'nin belasına uğrar. Bu kadında öyle bir göz olduğu söylenilir ki baktığı ağacı kurutur. Hanımannenin dualarından ve muskalarından üzerinde bulunmazsa bu kadının gözüne uğrama ihtimalinin çok yüksek olduğunu söyler ve eltileriyle tartışmaya başlar.

Bir Aşk Serüveni'nde; Ekrem sevdiği kız Asuman'ı düşünür. İçini bir sıkıntı kaplar ve dışarı çıkıp yürümek ister. Yolda Cemil emmiyi görür. Onu görmesi ile içinde garip bir heyecan duyması bir olur. Ekrem ne zaman bu meczup veliyi görse mutlaka güzel haberler alır, kararsızlıktan ve sıkıntıdan kurtulur. Cemil emmi kimi insanların gözünde “batını meczup”, kimisinin gözünde hacca vasıtasız gidip gelmiş “deli derviş”, kimisinin gözünde cami cemaat bilmeyen “pasaklı deli” ve kimisinininde de dünyayı terk etmiş “Hak aşığı” biridir. Ekrem ile Cemil emmi bir süre sohbet ederler ve Asuman ile arasının tekrar düzeleceğini söyler:

“ İstanbul’da kutbu’z-zaman var, git onu bul da elini öp. Ama önce Eyüp Sultan Hazretleri’ni ziyaret et, bu fakirin selamıyla hacetini söyle. Merak etme hanım kızım iyi olacak. Çok durma buralarda.” (Miyasoğlu, 2009:113)

Ekrem’in babası Harun Efendi kahvaltılı masasında karısı ile tartışır. Harun Efendi öyle her söylenene itibar etmemek kararını bilir, eski evlerinde zaman zaman karısıyla yaptıkları tartışmalarında hep söylentilerden çıktığını hatırlar. Harun Efendi cin-peri hikâyeleri anlatanlara olduğu kadar sihir ve büyüden bahsedene de tahammül edemez. Bazen sözü oraya getirecekler diye evliya kerametleri anlatan meczuplara da kızdığı olur. Karısıyla şiddetli bir tartışmadan sonra oğluna “bu kadınların ayrı bir dini var” der ve lahavle çekerek sinirle evden çıkar.

5.9 Örtünme

İslam dininin kutsan kitabı olan *Kuran-ı Kerim'de* örtünme ile ilgili birçok ayet vardır. Mustafa Miyasoğlu romanlarında örtünme ile ilgili olarak en çok başörtüsü üzerinde durur. Anlatıcı kahramanların giyim kuşamlarını tasvir ederken genellikle başörtüsüne özen gösterir.

Kaybolmuş Günler'de; Beşir ile Nezihe kiralık ev bulmak üzere yola koyulurlar. Bir müddet aradıktan sonra bir evin camında asılı olan “kiralık ev” yazısını görünce evin kapısını çalarlar. İçerden elli elli beş yaşlarında başörtülü bir kadın çıkar.

Beyazlığı yüzüne vuran ve başörtüsü kollarına kadar sarkan kadın onları güler yüzle karşılayıp ne istediklerini sorar. Beşir ile Nezihe nur yüzlü kadına kiralık ev aradıklarını söyleyince kadın da evin verildiğini söyler.

Güzel Ölüm'de; Serpil başını salladıkça saçları o yana bu yana sallanır. Şakir Bey, Serpil'e bakıp gülümser ve bu saçları niye örtmez diye düşünür. Serpil, Şakir Beyle beraber Aziz Mahmud Hüdai Türbesini gezerlerken Serpil başına bembeyaz bir başörtü takar. Şakir Bey bu örtünün ona çok yakıştığını söyler, Serpil de “güzele ne yakışmaz” diye geçiştirince Şakir Bey biraz bozulur ve konuyu kapatır.

Yollar ve İzler'de; Lutfiye Hanım, gelini Aysel birlikte pazara gider. Pazarda ipekli kumaşlarla yemeni ve başörtülerini görünce tüm yorgunluğunu unuttur. Gelini Aysel'e ipekli başörtülerden birinin rengini seçmesini ve ona hediye edeceğini söyler. Ayrıca sabahki hanıma başörtünün çok yakıştığını, tüm arkadaşlarının da başörtülü olduğunu ve ona da arkadaşları gibi çok yakışacağını sözlerine ekler. Aysel, kaynanasının kendisine bir hediye ve bunun başörtü olmasına çok sevinir. Başörtüyü alır fakat özel bir gün olmadan takmaz. Lutfiye Hanım da gelininin tamamen kapanmamasına çok üzülür fakat belli etmez.

Aysel, kadınların hakları adlı bir konuyu konuşmak üzere arkadaşları ile buluşmaya gider. Aysel çayından bir yudum alarak çevreye bakınca bazılarının başörtülü, bazılarının açık bazılarının da çarşafı olduğunu görür.

Lutfiye Hanım vefat eder. Aysel kaynanasının ölümünden sonra ona Cuma Pazarında satın aldığı bordo siyah başörtüyü hiç çıkarmaz ve sürekli öyle dolaşır.

SONUÇ

“Mustafa Miyasoğlu’nun Romanlarında Din” konusunda yapılan bu tez kategorik olarak ön söz ve özetten sonra altı bölüm ile kaynakçadan oluşmaktadır. Romanlarında dine ait bütün unsurlar değerlendirilmiştir.

Araştırmanın özeti kısaca verildikten sonra, ön sözde çalışmanın hedefi ve uygulanan usul belirtilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde inançların ve din duygusunun insan hayatındaki önemine işaret edildikten sonra, Tanzimat döneminden itibaren bir edebi tür olarak Türk Edebiyatında yer alan romanlarda din duygusunun ve dini unsurların ne ölçüde eserlere yansıdığı değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Mustafa Miyasoğlu’nun hayatı, sanatı ve eserlerine değinilmiştir. Miyasoğlu’nun hayat hikâyesi ve edebi kişiliği hakkındaki bilgiler kronolojik olarak verilmiştir. Cumhuriyet Dönemi yazarlarından olan Mustafa Miyasoğlu romanlarını realist roman anlayışına göre oluşturur. Miyasoğlu, dini, aşkı ve çevreyi önemser. Bu yüzden romanlarında bu konulara büyük önem vermiştir. Romanlarında en önemli mekân İstanbul’dur fakat Kayseri de mekân olarak geniş yer alır. Yazarın ilk romanlarından son romanlarına kadar kurallı ve sade cümleler kullandığı görülür.

Çalışmanın üçüncü bölümü olay örgülerine ayrılmıştır. Burada çalışmaya konu olan beş romanın olay örgüleri verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde romanlardaki dini ibadet konusu değerlendirilmiştir. Romanlarda ibadetler genellikle kahramanların çeşitli sıkıntılarla

karşılaşıp ümitsizliğe ve bunalıma düştüğü zamanlarda yapılır. Kahramanlar, Allah'ın rahmetine sığınır ve ibadet ederek bunalımdan kurtulur.

Bedeni ibadetlerden ve insanlara farz olan namaz, ya Allah'a yakın olmak, kulluk görevini yerine getirmek ya da sadece içinde bulunulan sıkıntılardan kurtulmak ve ferahlamak için kılınır. Romanlarda oruç ibadeti genellikle Allah'ın emirlerini yerine getirebilmek için tutulur. Anlatıcının romanlarında değinilen diğer ibadetler ise sadaka, hac ve kelime-i şehadettir. Sadaka genellikle herhangi bir sebepten dolayı tutulamayan oruçların kefareti olarak yoksullara verilir. Hacca Allah'ın emrini yerine getirmek ve güzel ahlaka sahip olmak için gidilmek istenir fakat gitmek bir türlü nasip olmaz. Kelime-i Şehadet ibadeti ise genellikle ölüm döşeğindeki kahramanların son nefeslerinde şehadet getirerek vefat etmesi şeklinde verilir.

Çalışmanın beşinci bölümü yazarın romanlarındaki dini unsurlara ayrılmıştır. Romanlarda kahramanların hayatlarını etkileyen din duygusuna ve dînî unsurlara sıkça değinir. Romanlarda inanılan din İslam'dır dolayısıyla Allah'a sonsuz bir bağlılık söz konusudur. Dini unsurlar genellikle sıkıntıdan sonra Allah'a sığınma, dua etme, teselli verme, teselli bulma, Allah'tan korkma ve Allah'ın muhtaç olanlara yardım edeceği inancı şeklinde ele alınmış ve bu konuya her romanda değinilmiştir.

İncelenen romanlarda dini yapılar genellikle cami, türbe ve kabirdir. Olaylar bu yapılar çevresinde meydana gelir ve bu ibadethaneler hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak görülür.

Romanlarda dualar konusu ölüm ve yakarış ile ilgili dualar şeklinde işlenir. Dua ümit ve huzur kaynağıdır. Kişilerin başlarına gelen bir felaketten dolayı Allah'a yalvarılır, hayır ve rahmet dilenir. İslamda kutsal kabul edilen gün ve geceler romanlarda geniş şekilde tutar. Roman kahramanları hayatlarını bu gün ve gecelere göre düzenlerler ve bu zamanlarda birçok hayırlı ibadetler yaparlar.

Dini şahsiyetler toplum hayatının büyük bir değeri olarak görülür. Yine kahramanların duygu dünyalarına ait ayrıntıların verilmesinde rüyalar romanlarda önemli bir değer taşır.

İncelenen romanlarda bireysel sorunlar dışında zaman zaman toplumsal sorunlara da değinilmiştir. Anlatıcı toplumun içinde bulunduğu siyasi durumu eserlerine yansıtmaya çalışmıştır. Romanlarda Batı ve Doğunun değerleri anlatılarak bu durumun ebedi bir çatışma olduğundan söz edilmiştir ve hemen hemen bütün romanlarında Batının İslam dünyasına düşmanca tavrı eleştirilmiştir.

Romanlarda belirli zaman dilimleriyle insanların kendilerini yenilemelerine fırsatlar tanınır. Anlatıcı romanlarında yeni bir hayatın başlangıcını ve dini aydınlanmayı kandil geceleri sembolüyle sağlar. Bu uyanışlar genellikle Berat gecesinde olur ve kahramanlar bu gecede tövbe ederek huzura kavuşurlar.

Batıl inançlar romanlarda genel olarak muska yaptırma, Hak aşığı olan birinin her dediğinin çıktığına inanma ve nazara karşı korunmak için un tüttürme şeklinde görülür.

Romanlarda örtünme ile ilgili olarak en çok başörtüsü üzerinde durur. Anlatıcı kahramanların giyimini tasvir ederken genellikle başörtüsünden söz eder. Başörtüsü kahramanlara çok yakışır. Başörtüsünü kullanmayan kahramanlara eğer kullanılırsa hem kendisine çok yakışacağı hem de İslamın kurallarına uyacağı konusunda nasihat verilir. Ayrıca çeşitli sebeplerle hediye verilirken genellikle başörtüsü hediye tercih edilir.

Tezin altıncı ve son bölümünde romanlarda geçen dini ibadet ve dini unsurlar ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Kenan (1990), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923*, İnkılâp Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul.

BABAYİĞİT, Sema (2002), *Mustafa Miyasoğlu'nun Romanlarının Tahlili*, Lisans Tezi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

BAKIRCIOĞLU, Ziya (1986), *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanı*, Ötüken Neşriyat, 2. Basım. İstanbul.

BEKTAŞOĞLU, Savaş (1997), *Mustafa Miyasoğlu ve Güzel Ölüm*, Lisans Tezi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

BİLMEN, Ömer Nasuhi (2006), *Büyük İslam İlmihali*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

DEMİR, Ahmet İshak (2004), *Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslam'a Bakışı*, Ensar Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul.

ENGİNÜN, İnci (2006), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, 7.Basım, İstanbul.

ENGİNÜN, İnci (1990), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt 7, Dergâh Yayınları, İstanbul.

GÜLENDAM, Ramazan, *Türk Romanında Dine ve Din Adamına Bakış*, Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı, Mayıs-Haziran-Temmuz 2002, İstanbul.

HAMMAM, Sabri Tefik (1998), *Mustafa Miyasoğlu ve Eserleri*, Yüksek Lisans Tezi, Sohaj Üniversitesi, Kahire.

KAYHAN, Beyan (2001), *Mustafa Miyasoğlu-Hayati, Sanatı ve Eserleri*, Bitirme Tezi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

KOCA, Hayati (2002), *Mustafa Miyasoğlu'nun Romanları ve Romancılığı*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1976), *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yayınevi, 3.Basım, Ankara.

KÖPRÜLÜ, Fuat(1989), *Türk Edebiyatı'nın Menşei*, Edebiyat Araştırmaları I, Ötüken Yayınları, 3. Basım, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (2009), *Bir Aşk Serüveni*, Akçağ Yayınları, 4. Baskı, Ankara.

MİYASOĞLU, Mustafa (2012), *Devrim Otomobili*, Konak Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (1997), *Dönemeç*, Ötüken Neşriyat, 4. Baskı, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (2009), *Güzel Ölüm*, Akçağ Yayınları, 4. Baskı, Ankara.

MİYASOĞLU, Mustafa (2009), *Kaybolmuş Günler*, Akçağ Yayınları, 6. Baskı, Ankara.

MİYASOĞLU, Mustafa (1998), *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*, Ötüken Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (2005), *Yollar ve İzler*, Konak Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (2012), *Zamansız Bahçeler*, Konak Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

MİYASOĞLU, Mustafa (2012), *Zügüdar*, Konak Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

OĞUZKAN, Ali (1988), *Mustafa Miyasoğlu'nun Edebî Eserlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

ŞEN, Abdurrahman , *Sarmaşık Dergisi Mustafa Miyasoğlu Özel Sayısı*, Aralık 2006, İstanbul.

TİMUR, Kemal (2006), *Türk Romanında Dinler ve İnançlar 1872-1896*, Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (2001), C.XXIV, E- Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul.

TOPÇU, Ahmet (2002), *Mustafa Miyasoğlu'nun Hayatı, Sanat-Edebiyat Anlayışı ve Eserleri*, Fen Edebiyat Fakóltesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Selçuk Üniversitesi, Konya.

ULU, Mukaddem (2000), *Mustafa Miyasoğlu'nun Güzel Ölüm ve Bir Aşk Serüveni Adlı Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

YALÇIN, Hüseyin Cahit (1976), *Siyasal Anılar*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.